

RIKSDAGENS PROTOKOLL.

1920.

Första kammaren.

Nr 12.

Lördagen den 14 februari.

Kammaren sammanträdde kl. 11 f. m.

Herr talmannen yttrade, att han efter samråd med andra kammarens talman finge hemställa, det första kammaren ville besluta att vid sammanträde, som komme att hållas lördagen den 21 innevarande månad, företaga val av valmän jämte suppleanter för utseende av riksdagens justitieombudsman och riksdagens militieombudsman samt deras efterträdare.

Denna hemställan bifölls.

Upplästes följande inkomna läkarintyg:

Att greve *J. W. Spens*, ledamot av Riksdagens första kammare, lider av influensa, är sängliggande och att han till följd härav tills vidare är oförmögen att deltaga i riksdagsarbetet, intygas på heder och samvete.

Stockholm den 13 februari 1920.

T. Hwass,
Legitimerad läkare

Upplästes följande till kammaren ankomna protokoll:

År 1920 den 13 februari sammanträdde kamrarnas valmän för att utse revisorer och revisorssuppleanter för granskning av riksbankens avdelningskontors i orterna räkenskaper och förvaltning; och befunnos efter valens slut hava blivit utsedda till

revisorer:

vid kontoret i Göteborg

herr <i>Pehrsson, Pehr</i> , kyrkoherde, Göteborg,	med 42 röster
» <i>Sandblad, Erik</i> , ombudsman vid hypoteksföreningen, Göteborg,	» 42 »
» <i>d'Orchimont, Fredrik</i> , f. d. handlande, Floda,	» 42 »
» <i>Larsson, L.</i> , f. d. landstingsman, Huveröd,	» 42 »

Första kammarens protokoll 1920. Nr 12.

1

vid kontoret i Malmö

herr	<i>Wikborn, N.</i> , lantbrukare, Arrie, Månstorp,	med 42 röster
›	<i>Cavalli, Gustaf</i> , överstelöjtnant, Malmö,	› 42 ›
›	<i>Johansson, P. A.</i> , kassör, Malmö,	› 42 ›
›	<i>Persson, Alfred</i> , lantbrukare, Vadensjö,	› 42 ›

vid kontoret i Falun

herr	<i>Ernfors, O. A.</i> , f. d. riksdagsman, Björka, Bredgrind,	med 42 röster
›	<i>Nordin, G.</i> , major, Falun,	› 42 ›
›	<i>Sandström, Carl</i> , kamrer, Orsa,	› 42 ›
›	<i>Backelin, H.</i> , landstingsman, Falun,	› 42 ›

vid kontoret i Gävle

herr	<i>Ericsson, I. G.</i> , telegrafkommissarie, Gävle,	med 42 röster
›	<i>Brodin, Carl</i> , grosshandlare, Gävle,	› 42 ›
›	<i>Bergsten, Knut</i> , tryckeriföreståndare, Gävle,	› 42 ›
›	<i>Bengtson, P.</i> , f. d. riksdagsman, Glösbo,	› 42 ›

vid kontoret i Halmstad

herr	<i>Bökman, E.</i> , rektor, Halmstad,	med 42 röster
›	<i>Ehrenborg, G.</i> , major, Halmstad,	› 42 ›
›	<i>Linder, J. R.</i> , skollärare, Tvååker,	› 42 ›
›	<i>Dahlberg, John</i> , handelsföreståndare, Halmstad,	› 42 ›

vid kontoret i Härnösand

herr	<i>Tham, K.</i> , rektor, Härnösand,	med 42 röster
›	<i>Carlsson, V.</i> , häradsskrivare, Härnösand,	› 42 ›
›	<i>Hallin, E.</i> , kassör, Örnköldsvik,	› 42 ›
›	<i>Hesse, Samuel</i> , advokat, Härnösand,	› 42 ›

vid kontoret i Jönköping

herr	<i>Johansson, Edvard</i> , Häradsköp. Skillingaryd,	med 42 röster
›	<i>Gislén, Knut</i> , landskamrerare, Jönköping,	› 42 ›
›	<i>Andrén, Fredrik</i> , ingenjör, Jönköping,	› 42 ›
›	<i>Jonsson, Johan</i> , landstingsman, Norrahammar,	› 42 ›

vid kontoret i Kalmar

herr	<i>Schött, Helmer</i> , tullförvaltare, Kalmar,	med 42 röster
›	<i>Wickbom, J. A. O.</i> , rektor, Kalmar,	› 42 ›
›	<i>Modèr, Seth</i> , handlande, Mönsterås,	› 42 ›
›	<i>Gustafsson, Hjalmar</i> , redaktör, Kalmar,	› 42 ›

vid kontoret i Karlskrona

herr	<i>Kloo, O.</i> , f. d. riksdagsman, Karlskrona,	med 42 röster
›	<i>Kruse, K. R. T.</i> , kapten, Karlskrona,	› 42 ›
›	<i>Brorsson, N.</i> , kantor, Asarum,	› 42 ›
›	<i>Appelqvist, Casper</i> , handelsföreståndare, Ronneby,	› 42 ›

vid kontoret i Karlstad

herr	<i>Liljesköld, K. A.</i> , f. d. häradsbövding, Arvika,	med 42 röster
›	<i>Falk, H. H. W.</i> , kapten, Karlstad,	› 42 ›
›	<i>Larson, L. W.</i> lantbrukare, Labberud, Ölme,	› 42 ›
›	<i>Göthberg, A. H.</i> , f. d. riksdagsman, Munkfors,	› 42 ›

vid kontoret i Kristianstad

herr	<i>Svensson, M.</i> , kontorsbiträde, Kristianstad,	med 42 röster
›	<i>Månsson, Nils</i> , kamrer, Östra Broby,	› 42 ›
›	<i>Witzell, C.</i> , f. d. riksdagsman, Örskelljunga,	› 42 ›
›	<i>Åkesson, J. A.</i> , f. d. riksdagsman, Raskarum. S:t Olof,	› 42 ›

vid kontoret i Linköping

herr	<i>Burén, Iv.</i> , lantbrukare, Boxholm,	med 42 röster
›	<i>Edlund, Wilh.</i> , disponent, Mjölby,	› 42 ›
›	<i>Karlsson, K. O.</i> , nämndeman, Åtvidaberg,	› 42 ›
›	<i>Löwendahl, O. A.</i> , folkskollärare, Linköping,	› 42 ›

vid kontoret i Luleå

herr	<i>Bexell, Albert</i> , stadsfogde, Luleå,	med 42 röster
›	<i>Nordberg, Alb.</i> , kyrkoherde, Neder-Luleå,	› 42 ›
›	<i>Bäckström, Amandus</i> , kommissionär, Öjebyn.	› 42 ›
›	<i>Östling, J. E.</i> , landstingsman, Luleå,	› 42 ›

vid kontoret i Mariestad

herr	<i>Tham, A.</i> , överste, Skövde,	med 42 röster
›	<i>Jonzon, P. G.</i> , landstingsman, Leksberg, Marie- stad,	› 42 ›
›	<i>Bolin, J. Z.</i> , skollärare, Fyrunga,	› 42 ›
›	<i>Sterner, E.</i> , redaktör, Mariestad,	› 42 ›

vid kontoret i Norrköping

herr	<i>v. Malmberg, Karl</i> , kapten, Wii, Okna,	med 42 röster
›	<i>Mossberg, Robert</i> , brandchef, Norrköping,	› 42 ›
›	<i>Lagerbäck, E. A.</i> , kassör, Norrköping,	› 42 ›
›	<i>Ringkvist, A.</i> , folkskollärare, Norrköping,	› 42 ›

vid kontoret i Nyköping

herr	<i>Sjöström, G.</i> , kyrkoherde, Tuna, Larslund,	med 42 röster
»	<i>Weinberg, B.</i> , f. d. godsägare, Nyköping,	» 42 »
»	<i>Winblad, Oskar</i> , förvaltare, Nyköping,	» 42 »
»	<i>Uhrberg, Ivar</i> , lantbrukare, St. Kungsladugården, Nyköping,	» 42 »

vid kontoret i Sundsvall

herr	<i>Horneij, Arvid</i> , tandläkare, Sundsvall,	med 42 röster
»	<i>Hellgren, J.</i> , bokhandlare, Sundsvall,	» 42 »
»	<i>Ekhölm, R.</i> , f. d. riksdagsman, Sundsvall,	» 42 »
»	<i>Thor, C. G.</i> , förvaltare, Nedansjö,	» 42 »

vid kontoret i Umeå

herr	<i>Grafström, Hj.</i> , överstelöjtnant, Umeå,	med 42 röster
»	<i>Lindgren, J. W.</i> , rektor, Umeå,	» 41 »
»	<i>Ålund, W.</i> , jägmästare, Umeå,	» 42 »
»	<i>Karlsson, Nils</i> , nämndeman, Tavelnsjö,	» 42 »

vid kontoret i Uppsala

herr	<i>Bring, Sven Kasper</i> , f. d. rådman, Uppsala,	med 42 röster
»	<i>Wiklund, Gustaf</i> , t. f. akademibokkållare, Uppsala,	» 42 »
»	<i>Arnelius, G.</i> , organist, Öster-Lövsta,	» 42 »
»	<i>Höök, C.</i> , f. d. riksdagsman, Edeby, Rasbokil,	» 42 »

vid kontoret i Visby

friherre	<i>Kruuse af Verchau, H.</i> , major, Tingstäde,	med 42 röster
herr	<i>Melin, Oskar</i> , f. d. landskamrerare, Visby,	» 42 »
»	<i>Larsson, K. L. J.</i> , riksdagsman, Bondarve,	» 42 »
»	<i>Svallingson, M. E.</i> , kronolänsman, Böndersgård, Klintehamn,	» 42 »

vid kontoret i Vänersborg

herr	<i>Björklund, E.</i> , jägmästare, Vänersborg,	med 42 röster
»	<i>Håkansson, V. R.</i> , kamrer, Vänersborg,	» 42 »
»	<i>Johansson, A.</i> , handlande, Ed,	» 42 »
»	<i>Johansson, Albert</i> , bruksbokhållare, Upphärad,	» 42 »

vid kontoret i Västerås

herr	<i>Robsahm, G. W. T.</i> , kapten, Västerås,	med 42 röster
»	<i>Lundblad, Axel</i> , f. d. riksdagsman, Fredriksberg, Västerås,	» 42 »
»	<i>Uggla, Claes</i> , häradshövding, Västerås,	» 42 »
»	<i>Landgren, Gustaf</i> , f. d. riksdagsman, Islingby,	» 42 »

vid kontoret i Växjö

herr	<i>Bengtson-Gierup, Hans</i> , distriktslantmätare, Växjö,	med 42 röster
›	<i>Johansson, O. A.</i> , hospitalssyssloman, Växjö,	› 42
›	<i>Andersson, C. A.</i> , landstingsman, Ivla, Boarp,	› 42
›	<i>Blomkvist, J. H.</i> , landstingsman, Gravaregår- den, Växjö,	› 42

vid kontoret i Örebro

herr	<i>Zethelius, G.</i> , major, Örebro,	med 42 röster
›	<i>von Hofsten, H. E.</i> , major, Örebro,	› 42
›	<i>Persson, O.</i> , nämndeman, Asker,	› 42
›	<i>Bergström, Pontus</i> , direktör, Örebro,	› 42

vid kontoret i Östersund

herr	<i>Mattsson, Anders</i> , lasarettssyssloman, Östersund,	med 42 röster
›	<i>Björklund, Olof</i> , godsägare, Oviken,	› 42
›	<i>Roman, P. G.</i> , häradsskrivare, Östersund,	› 42
›	<i>Fladvad, O. E.</i> , landstingsman, Odenslund, Östersund,	› 42

suppleanter:*vid kontoret i Göteborg*

herr	<i>Neiglick, Fritz</i> , kapten, Göteborg,	med 40 röster
›	<i>Dahlström, Axel</i> , expeditionsföreståndare, Göteborg,	› 40
›	<i>Rodhe, C. W.</i> , major, Göteborg,	› 40
›	<i>Lind, C. T.</i> , f. d. riksdagsman, Tanum,	› 40

vid kontoret i Malmö

herr	<i>Persson, Per Hjalmar</i> , lantbrukare, Klörup, Ahlstad,	med 40 röster
›	<i>von Porath, Wilhelm</i> , överstelöjtnant, Lund,	› 40
›	<i>Ljung, J.</i> , handlande, Hör,	› 40
›	<i>Rosén, Anders</i> , lektor, Malmö,	› 40

vid kontoret i Falun

herr	<i>Holst, P.</i> , handlande, Malung,	med 40 röster
›	<i>Minör, P. A.</i> , landstingsman, Falun,	› 40
›	<i>Skarstedt, W.</i> , f. d. riksdagsman, Falun,	› 40
›	<i>Bohm, H.</i> , kronofogde, Falun,	› 40

vid kontoret i Gävle

herr	<i>Lindblom, Edv.</i> , handlande, Gävle,	med 40 röster
»	<i>Sjögren, Arv.</i> , disponent, Forsbacka,	» 40 »
»	<i>Göransson, G. S.</i> , ingenjör, Gävle,	» 40 »
»	<i>Hålander, Albert</i> , handelsföreståndare, Gävle.	» 40 »

vid kontoret i Halmstad

herr	<i>Hollender, Y.</i> , ingenjör, Halmstad,	med 40 röster
»	<i>Kindberg, A.</i> , läroverksadjunkt, Halmstad,	» 40 »
»	<i>Jönsson, C. B.</i> , f. d. riksdagsman, Röinge,	» 40 »
»	<i>Johansson, Aug.</i> , lantbrukare, Skälmtorp, Slöinge.	» 39 »

vid kontoret i Härnösand

herr	<i>Hammarlind, Otto</i> , fabrikör, Nyland,	med 40 röster
»	<i>Sandström, Nils</i> , direktör, Nyland,	» 40 »
»	<i>Björklund, Henrik</i> , köpman, Härnösand,	» 40 »
»	<i>Törner, Alfred</i> , direktör, Härnösand,	» 40 »

vid kontoret i Jönköping

herr	<i>Ramfeldt, Harry</i> , kapten, Ramsjöholm,	med 40 röster
»	<i>Magnusson, August</i> , Svarvartorpet, Anderstorp.	» 40 »
»	<i>Svensson, Johan</i> , nämndeman, Fällinge,	» 40 »
»	<i>Smålandsstenar,</i>	» 40 »
»	<i>Gelotte, B. E.</i> , f. d. riksdagsman, Tranås.	» 40 »

vid kontoret i Kalmar

herr	<i>Olsson, P. V.</i> , regementspastor, Kalmar,	med 40 röster
»	<i>Johansson, Adolf</i> , f. d. riksdagsman, Möllstorp.	» 40 »
»	Färjestaden,	» 40 »
»	<i>Liljegren, R.</i> , stationsskrivare, Kalmar,	» 40 »
»	<i>Karlsson, Hjalmar</i> , ombudsman, Kalmar.	» 40 »

vid kontoret i Karlskrona

herr	<i>Svensson, Ferdinand</i> , landstingsman, Fridlefstad.	med 40 röster
»	<i>Björkeryd,</i>	» 40 »
»	<i>Larsson, A.</i> , f. d. riksdagsman, Säby, Ramdala,	» 40 »
»	<i>Johansson, Mattis</i> , trävaruhandlare, Eringsboda.	» 40 »
»	<i>Olsson, N. P.</i> , kamrer, Lörby, Mjällby,	» 40 »

vid kontoret i Karlstad

herr	<i>Huss, R.</i> , kapten, Karlstad,	med 40 röster
»	<i>Johansson, Emil</i> , kyrkovård, N:a Borgvik,	» 40 »
»	<i>Berg, N. A:son</i> , f. d. riksdagsman, Munkfors.	» 40 »
»	<i>Mossberg, Gustaf</i> , handlande, Framnäs, Blomskog.	» 40 »

vid kontoret i Kristianstad

herr	<i>Olsson, Otto J.</i> , Hammenhög,	med 40 röster
»	<i>Nilsson, Carl</i> , konduktör, Kristianstad,	» 40 »
»	<i>Persson, John</i> , handlande, Osby,	40 »
»	<i>Wingren, H.</i> , kamrer, Kristianstad,	40 »

vid kontoret i Linköping

herr	<i>Danckwardt-Lillieström, Gösta</i> , kassör, Linköping,	med 40 röster
»	<i>Grewell, Axel</i> , kapten, Linköping,	» 40 »
»	<i>Tolf, Ernst</i> , kamrer, Linköping,	» 40 »
»	<i>Andersson, Gunnar</i> , lantbrukare, Lilla Ljunga. Mantorp,	40 »

vid kontoret i Luleå

herr	<i>Sundberg, Ragnar</i> , länsassessor, Luleå,	med 40 röster
»	<i>Lantz, E. P.</i> , landstingsman, Luleå;	» 40 »
»	<i>Sandström, Robert</i> , handlande, Gammelstad.	» 40 »
»	<i>Landquist, Melker</i> , grosshandlare, Luleå,	» 40 »

vid kontoret i Mariestad

herr	<i>Holm, G.</i> , f. d. läroverksadjunkt, Skåra,	med 40 röster
»	<i>Andersson, Justus</i> , landstingsman, Åsen, Karlsborg,	» 40 »
»	<i>Johansson, F. A.</i> , lantbrukare, Götene,	» 40 »
»	<i>Andersson, J. A.</i> , landstingsman, Wättlösa. Götene.	» 40 »

vid kontoret i Norrköping

herr	<i>Sterne, A.</i> , f. d. riksdagsman, Mjölby,	med 40 röster
»	<i>Eriksson, Josef</i> , f. d. riksdagsman, Norrköping.	» 40 »
»	<i>Cederstrand, Th.</i> , handlande, Norrköping,	» 40 »
»	<i>Andersson, Ernst</i> , lantbrukare, Skålsund, Norrköping,	40 »

vid kontoret i Nyköping

herr	<i>von Sydow, C. O.</i> , kapten, Nyköping,	med 40 röster
»	<i>Fant, Gunnar</i> , borgmästare, Nyköping,	» 40 »
»	<i>Tottie, K. F.</i> , lantbrukare, Lilla Kungsladugården; Nyköping,	» 40 »
»	<i>Hedin, Karl</i> , ingenjör, Kärrbo, Nyköping.	40 »

vid kontoret i Sundsvall

herr	<i>Nilsson, W. E.</i> , disponent, Sundsvall,	med 40 röster
»	<i>Karlström, L. V.</i> , Skönsberg, Sundsvall,	» 40 »
»	<i>Hellberg, Alfred</i> , kyrkvård, Högom, Sundsvall.	» 40 »
»	<i>Persson, Johan</i> , handlande, Sundsvall,	» 40 »

vid kontoret i Umeå

herr <i>Gyllengahm, K.</i> , major,	med 40 röster
» <i>Eriksson, Erik</i> , lantbrukare, Böle, Umeå,	» 40 »
» <i>Löwling, C. Johan</i> , disponent, Umeå,	» 40 »
» <i>Conradson, R.</i> , apotekare, Nordmaling,	» 40 »

vid kontoret i Uppsala

herr <i>Lundeborg, Sigsten</i> , hospitalssyssloman, Uppsala,	med 40 röster
greve <i>von Rosen, Axel</i> , Linnés Hammarby,	» 40 »
herr <i>Hammarškiöld, Arvid</i> , f. d. kapten, Uppsala,	» 40 »
» <i>Henschen, Carl</i> , akademikamrerare, Uppsala,	» 40 »

vid kontoret i Visby

herr <i>Lingström, Aug.</i> , f. d. riksdagsman, Klintehamn	med 40 röster
» <i>Söderberg, J. N.</i> , stabsintendent, Visby,	» 40 »
» <i>Kullberger, Algot</i> , kamrer, Visby,	» 40 »
» <i>Hansen, J. Th.</i> , f. d. riksdagsman, Bonsarve, Vamlingbo,	» 40 »

vid kontoret i Vänersborg

herr <i>Bergström, Arvid</i> , handlande, Vänersborg,	med 40 röster
» <i>Sahlberg, R. C. Th.</i> , kapten, Vänersborg,	» 40 »
» <i>Engqvist, A. F.</i> , kontorschef, Stigen, Färgelanda,	» 40 »
» <i>Björkqvist, M.</i> , tidskrivare, Trollhättan,	» 40 »

vid kontoret i Västerås

herr <i>Richter, Thor</i> , lantbrukare, Västerås,	med 40 röster
» <i>Zander, J. A.</i> , handelsföreståndare, Västerås,	» 40 »
greve <i>Cronstedt, F. W.</i> , Fulleröd, Västerås,	» 40 »
herr <i>Fröier, Isidor</i> , folkskollärare, Västerås,	» 40 »

vid kontoret i Växjö

herr <i>Ahl, Ernst</i> , landskamrerare, Växjö,	med 40 röster
» <i>Borg, P.</i> , kantor, Lekaryd, Gävetorp,	» 40 »
» <i>Norlin, Anders</i> , dövstumlärare, Växjö,	» 40 »
» <i>Johansson, G. W.</i> , hemmansägare, Östad, Täckaregård, Väckelsång,	» 49 »

vid kontoret i Örebro

herr <i>Petterson, G.</i> , landstingsman, Runnaby, Örebro,	med 40 röster
» <i>Gustavsson, Arvid</i> , kassör, Örebro,	» 40 »
» <i>Eriksson, Lars</i> , f. d. riksdagsman, Fällingsbro,	» 40 »
» <i>Åkerberg, H.</i> , redaktör, Örebro,	» 40 »

vid kontoret i Östersund

herr <i>Östberg, Engelbert</i> , hemmansägare, Långåskans,	med 40 röster
» <i>Olsson, Olof</i> , handlande, Fastgården, Oviken,	» 40 »
» <i>Lundvall, A. W.</i> , grosshandlare, Östersund,	» 40 »
» <i>Olsson, Per</i> , mejeridisponent, Östersund,	» 40 »

sedan ordningen mellan dem av suppleanterna, som erhållit lika antal röster, blivit genom särskilda lottningar bestämd.

Oskar Nylander.

Erik Röing.

Gustaf Nilsson.

Carl Lovén.

På framställning av herr talmannen beslöts att det nu upplästa protokollet skulle läggas till handlingarna, ävensom att protokollsutdrag härom skulle avgå till bankoutskottet med anmodan till utskottet att om valen låta underrätta ej mindre de valda än även fullmäktige i riksbanken samt vederbörande avdelningskontors styrelser.

Föredrogs herr *Winbergs* anhållan att få till herr statsrådet och chefen för civildepartementet framställa spörsmål angående en vid Södertälje kanalombyggnad inträffad arbetskonflikt.

Denna anhållan bifölls.

Föredrogs, men bordlades ånyo på flera ledamöters begäran andra lagutskottets utlåtanden nr 3 och 4 samt jordbruksutskottets utlåtanden nr 11—15.

Föredrogs ånyo statsutskottets utlåtande nr 18, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående ändrad organisation av statsdepartementen jämte i ämnet väckta motioner.

Uti en till riksdagen avlåten, den 7 januari 1920 dagtecknad proposition nr 3, vilken, i vad densamma icke avsåg jordbruksdepartementet, hänvisats till statsutskottet, hade Kungl. Maj:t, under åberopande av det vid propositionen fogade statsrådsprotokollet över justitieärenden för samma dag, föreslagit riksdagen

1) att

dels godkänna de i statsrådsprotokollet intagna förslagen till ordinarie avlöningsstater för justitie-, försvars-, social-, kommunikations-, finans-, ecklesiastik-, jordbruks- och handelsdepartementen samt till övergångsstater för försvars-, social- och ecklesiastikdepartementen, att tillämpas staterna för ecklesiastikdepartementet från och med ingången av år 1921 och övriga stater från och med den 1 juli 1920,

dels ock förklara,

ej mindre att de i nämnda avlöningsstater upptagna befattningshavare skulle vara underkastade de villkor och bestämmelser, som fastställts för åtnjutande av avlöningsförmåner enligt statsdepartementens nu gällande avlöningsstater, därvid skulle iakttagas, att förste aktuarie i avseende å rätt till semester skulle vara likställd med förste kanslisekreterare,

än även att i fråga om övergångsstaterna för försvars-, social- och ecklesiastikdepartementen och de å dessa stater upptagna befattningshavare skulle i tillämpliga delar lända till efter rättelse vad i motsvarande hänseende vore stadgat beträffande de för respektive lantförsvars-, civil- och ecklesiastikdepartementen nu gällande övergångsstater;

2) att å riksstaten för år 1921

a) under andra huvudtiteln, justitiedepartementet, höja det ordinarie anslaget för departementets avdelning av Kungl. Maj:ts kansli från dess nuvarande belopp kronor 94,000 med 8,700 kronor till kronor 102,700;

b) under fjärde huvudtiteln, försvarsdepartementet, uppföra ett ordinarie anslag för departementet å kronor 199,000;

c) under femte huvudtiteln, socialdepartementet,

ej mindre å ordinarie stat uppföra

dels för departementets avdelning av Kungl. Maj:ts kansli ett anslag å kronor 182,900,

dels ock till övergångsstat för departementet ett förslagsanslag, högst kronor 15,600,

än även, utöver nyssberörda anslag, å extra stat för upprätthållandet av departementets verksamhet anvisa ett förslagsanslag, högst kronor 10,500,

d) under sjätte huvudtiteln, kommunikationsdepartementet,

dels uppföra ett ordinarie anslag för departementets avdelning av Kungl. Maj:ts kansli å kronor 120,500,

dels ock, utöver nyssberörda anslag, å extra stat för upprätthållandet av departementets verksamhet anvisa ett förslagsanslag, högst kronor 24,800;

e) under sjunde huvudtiteln, finansdepartementet,

dels höja det ordinarie anslaget för departementets avdelning av Kungl. Maj:ts kansli från dess nuvarande belopp ... kronor 133,300 med 24,600 kronor till kronor 157,900,

dels ock därutöver å extra stat för upprätthållandet av departementets verksamhet anvisa ett förslagsanslag, högst kronor 9,000;

f) under åttonde huvudtiteln, ecklesiastikdepartementet,

dels sänka

ej mindre det ordinarie anslaget för departementets avdelning av Kungl. Maj:ts kansli från dess nuvarande belopp .. kronor 222,550 med 28,500 kronor till kronor 194,050,

än även det ordinarie anslaget till övergångsstat för departementet från dess nuvarande belopp kronor 11,000
med 5,800 kronor till kronor 5,200,

dels ock å extra stat för anställande av extra föredragande inom departementet m. m. anvisa ett förslagsanslag, högst kronor 17,200;

g) under nionde huvudtiteln, jordbruksdepartementet,

dels sänka det ordinarie anslaget för departementets avdelning av Kungl. Maj:ts kansli från dess nuvarande belopp .. kronor 118,800
med 4,000 kronor till kronor 114,800,

dels ock å extra stat för en egnahemsavdelning i departementet anvisa ett förslagsanslag, högst kronor 22,000;

h) under tionde huvudtiteln, handelsdepartementet.

dels uppföra ett ordinarie anslag för departementets avdelning av Kungl. Maj:ts kansli å kronor 96,200,
dels ock utöver nyssberörda anslag, å extra stat för upprätthållandet av departementets verksamhet anvisa ett förslagsanslag, högst kronor 13,200;
samt

3) att vad anginge förhållandena för tiden 1 juli—31 december 1920

dels medgiva, att åtskilliga särskilt nämnda, å riksstaten för år 1920 uppförda anslag finge i den mån de belöpte å senare hälften av samma år, efter Kungl. Maj:ts närmare beprövande tagas i anspråk för vissa angivna ändamål,

dels ock, såsom förstärkning av eljest för ändamålet tillgängliga medel, för upprätthållande av justitie-, social-, kommunikations-, finans- och handelsdepartementens verksamhet å tilläggsstat för år 1920 såsom förslagsanslag, högst, anvisa

under andra huvudtiteln:
för justitiedepartementet ett belopp av kronor 4,350.

under sjätte huvudtiteln:

för social- och kommunikationsdepartementen ett
belopp av kronor 46,900,

att efter Kungl. Maj:ts närmare beprövande mellan sistnämnda båda departement fördelas, samt

under sjunde huvudtiteln:

för finansdepartementet ett belopp av kronor 9,400

och

för handelsdepartementet ett belopp av kronor 49,300.

I samband med förevarande proposition hade utskottet till behandling förehåft följande i anledning av densamma väckta motioner, nämligen:

nr 56, inom första kammaren, av herr *C. A. Reuterskiöld*, vilken hemställt, dels att riksdagen i den skrivelse, vari Kungl. Maj:ts proposition nr 3 besvarades, måtte uttala, att en överflyttning av vissa kyrkolagstiftningen berörande ärenden från justitie- till ecklesiastik-

departementet syntes riksdagen lämplig, dels ock att riksdagen med godkännande av i motionen angiven motivering ville besluta att till justitiedepartementets stat överflytta vad i samma proposition hänförs under tredje byrån av socialdepartementet samt vidtaga härför nödiga ändringar i de föreslagna staterna för dessa departement;

nr 57, inom samma kammare, av herr *H. Öhngren*, vilken hemställt, att bankspektionen samt ärenden rörande bank-, fond- och hypoteksväsendet måtte överföras från finansdepartementet till handelsdepartementet, samt att de till följd härav erforderliga förändringarna i staterna för sjunde och tionde huvudtitlarna måtte vidtagas;

nr 159, inom andra kammaren, av herr *S. Lübeck*, som hemställt, att riksdagen i anledning av Kungl. Maj:ts proposition nr 3, ville i skrivelse till Kungl. Maj:t anhålla, att ärenden rörande det privata bankväsendet samt fond- och hypoteksväsendet jämte därtill hörande verk och inrättningar måtte förläggas under handelsdepartementet; samt

nr 224, inom sistnämnda kammare, av herr *E. Molin* i Dombäcksmark, vilken föreslagit, att riksdagen i anledning av Kungl. Maj:ts proposition nr 3, ville i skrivelse till Kungl. Maj:t anhålla, att ärenden rörande den affärsmässiga försäkringsrörelsen ävensom försäkringsinspektionen måtte förläggas under finansdepartementet i stället för handelsdepartementet.

Utskottet hade i förevarande utlåtande avfattat sin hemställan i fyra med A, B, C och D betecknade punkter. I punkten A hade utskottet hemställt,

A) att riksdagen, med avslag å herr Reuterskiölds motion, nr 56, i vad den avsåge överflyttning av en byrå i socialdepartementet till justitiedepartementet, samt herr Öhngrens motion, nr 57, måtte

1) dels godkänna de i statsrådsprotokollet över justitiedepartementens ärenden den 7 januari 1920 intagna förslagen till ordinarie avlöningsstater för justitie-, försvars-, social-, kommunikations-, finans-, ecklesiastik- och handelsdepartementen samt till övergångsstater för försvars-, social- och ecklesiastikdepartementen, att tillämpas, staterna för ecklesiastikdepartementet från och med ingången av år 1921 och övriga stater från och med den 1 juli 1920,

dels ock förklara.

ej mindre att de i nämnda avlöningsstater upptagna befattningshavare skulle vara underkastade de villkor och bestämmelser, som fastställdes för åtnjutande av avlöningsförmåner enligt statsdepartementens nu gällande avlöningsstater, därvid skulle iakttagas, att förste aktuarie i avseende å rätt till semester skulle vara likställd med förste kanslisekreterare,

än även att i fråga om övergångsstaterna för försvars-, social- och ecklesiastikdepartementen och de å dessa stater upptagna befattningshavare skulle i tillämpliga delar lända till efter rättelse vad i motsvarande hänseende vore stadgat beträffande de för respektive lantför-

svars-, civil- och ecklesiastikdepartementen nu gällande övergångsstatler;

2) å riksstaten för år 1921

a) under andra huvudtiteln, justitiedepartementet, höja det ordinarie anslaget för departementets avdelning av Kungl. Maj:ts kansli från dess nuvarande belopp 94,000 kronor med 8,700 kronor till 102,700 kronor;

b) under fjärde huvudtiteln, försvarsdepartementet, uppföra ett ordinarie anslag för departementet å 199,000 kronor;

c) under femte huvudtiteln, socialdepartementet, ej mindre å ordinarie stat uppföra dels för departementets avdelning av Kungl. Maj:ts kansli ett anslag å 182,900 kronor; dels ock till övergångsstat för departementet ett förslagsanslag, högst, 15,600 kronor;

än även, utöver nyssberörda anslag, å extra stat för upprätthållandet av departementets verksamhet anvisa ett förslagsanslag, högst, 10,500 kronor;

d) under sjätte huvudtiteln, kommunikationsdepartementet, dels uppföra ett ordinarie anslag för departementets avdelning av Kungl. Maj:ts kansli å 120,500 kronor;

dels ock, utöver nyssberörda anslag, å extra stat för upprätthållandet av departementets verksamhet anvisa ett förslagsanslag, högst, 12,800 kronor;

e) under sjunde huvudtiteln, finansdepartementet,

dels höja det ordinarie anslaget för departementets avdelning av Kungl. Maj:ts kansli från dess nuvarande belopp 133,300 kronor med 24,600 kronor till 157,900 kronor;

dels ock därutöver å extra stat för upprätthållandet av departementets verksamhet anvisa ett förslagsanslag, högst, 9,000 kronor;

f) under åttonde huvudtiteln, ecklesiastikdepartementet,

dels sänka

ej mindre det ordinarie anslaget för departementets avdelning av Kungl. Maj:ts kansli från dess nuvarande belopp 222,550 kronor med 28,500 kronor till 194,050 kronor;

än även det ordinarie anslaget till övergångsstat för departementet från dess nuvarande belopp 11,000 kronor med 5,800 kronor till 5,200 kronor;

dels ock å extra stat för anställande av extra föredragande inom departementet m. m. anvisa ett förslagsanslag, högst, 17,200 kronor;

g) under tionde huvudtiteln, handelsdepartementet, uppföra ett ordinarie anslag för departementets avdelning av Kungl. Maj:ts kansli å 96,200 kronor.

I fråga om sättet för utlåtandets föredragning yttrade herr vice talman n n: I avseende å föredragningen av statsutskottets utlåtande nr 18, hemställes,

att utlåtandet må företagas till avgörande punktvis och, där så erfordras, momentvis samt punkten A på det sätt, att i ett sammanhang föredrages beträffande vart departement för sig vad som föreslagits i avdelningarna 1 och 2; samt

att vid behandlingen av den del av utlåtandet, varom först uppstår överläggning, denna må omfatta utlåtandet i dess helhet.

Härtill lämnade kammaren sitt bifall.

*Om ändrad
organisation
av justitie-
departementet.*

Punkten A, såvitt angick justitiedepartementet.

Vid punkt A 2) a) hade reservation avgivits av herrar *C. J. G. Swartz, Ollas A. Ericsson, J. L. Widell, O. Bergqvist, P. Nilsson* i Bonarp, *P. B. Nilsson* i Landeryd och *J. Erlansson*, vilka ansett, att utskottets motivering (sid. 11 i det tryckta utlåtandet) bort hava viss ändrad lydelse.

Herr Widell: Herr greve och talman! Som de av kammarens herrar ledamöter, vilka deltog i lagtima riksdagen 1918, behagade erinra sig, förelåg då en kungl. proposition om tvångsarbetsanstalternas skiljande från fångvårdsstyrelsen och ställande under särskilda styrelser. Propositionen tillstyrktes av statsutskottet, fast mot en stark minoritet som reserverade sig för avslag. Utgången i riksdagen blev nu, att första kammaren följde reservanterna, varemot andra kammaren biföll utskottets förslag. Då statsutskottet fann, att voteringsproposition ej kunde upprättas, föll frågan för den riksdagen. Nu har det av Kungl. Maj:t bebådats ny proposition, enligt vilken tvångsarbetsanstalternas skulle skiljas från fångvårdsstyrelsen och i sammanhang härmed har i förevarande proposition ifrågasatts, att frågan rörande fångvårdsanstalternas skulle överflyttas till socialdepartementet från justitiedepartementet. Statsutskottet har godkänt denna föredragande departementschefens mening, men däremot har ett antal ledamöter av utskottet, bland dem jag, anfört reservation. Vi vidhålla fortfarande den uppfattning, som vi uttalade 1918, att starka skäl tala för, att åtminstone tills vidare tvångsarbetsanstalternas få kvarbliva under fångvårdsstyrelsen. Emellertid vill jag nu ej gå in på en realdebatt om denna sak. Det föreligger ju ej tillräckligt material i handlingarna för att kunna taga upp den saken nu, utan som jag nämnde, kommer ju framdeles proposition i ärendet och då kan ju bli va anledning därtill.

Jag skall därför nu endast dröja vid den fråga, som här närmast föreligger, nämligen den om tvångsarbetsanstalternas överflyttande från justitie- till socialdepartementet. I 1918 års proposition var något sådant icke föreslaget. Där förutsattes, att frågan rörande tvångsarbetsanstalternas skulle ligga under justitiedepartementet. Visserligen fanns ju då ej socialdepartementet, men det nuvarande civildepartementet tjänstgjorde ju även som social-

departement, så att redan då hade denna fråga kunnat komma fram. Men det fanns nog då goda skäl för att man ej då föreslog något sådant. Såsom föredragande departementschefen under debatten här i kammaren vitsordade, föreligger nämligen ett mycket nära sammanhang mellan fängvården och tvångsarbetsanstalterna. Det sammanhanget synes mig vara så nära, att, oavsett vilket beslut som frändeles kommer att fattas om tvångsarbetsanstaltens ställning till fängvården, man i allt fall bör vidhålla, att anstalterna skola lyda under justitiedepartementet. Något särskilt skäl, varför de borde överflyttas till socialdepartementet kan jag ej finna, och åtgärden förefaller mig så mycket märkvärdigare, som nu samtidigt föreslagits, att statens tvångsuppfostringsanstalter skola kvarligga under justitiedepartementet. Motivet till tvångsarbetsanstaltens överflyttande till socialdepartementet är ju, att tvångsarbetet skall verka som en uppfostran. Det skall ej vara straff, utan en uppfostringsåtgärd, och det anser man kunna bättre iakttagas under en särskild styrelse och under socialdepartementet. Men om detta är förhållandet med tvångsarbetet, så bör det väl i mycket högre grad vara fallet med tvångsuppfostran, och då förefaller det mig minst sagt egendomligt, att man låter tvångsuppfostringsanstalterna kvarligga under justitiedepartementet, men överflyttar tvångsarbetsanstalterna. Ty ej kan väl ändå meningen vara den, att de unga brottslingar, som tvångsuppfostringsanstalterna hysa, skola vara mindre tillgängliga för uppfostran eller mera svårhanterliga än det material, som tvångsarbetsanstalterna ha att göra med. Jag vill beträffande detta senare erinra om, att av tvångsarbetsfångarna vid Svartsjö över hälften förut undergått straffarbete och ända till 80 % undergått antingen tvångs- eller straffarbete. Man torde inom fängvårdsstyrelsar vara tämligen enig om, att flertalet av dessa fångar kunna betraktas som fullständigt oförbätterliga. Och det synes mig därför, som om vilket beslut än kan komma att fattas beträffande tvångsanstaltens ställning till fängvårdsstyrelsen, i allt fall så starka skäl tala för att tvångsarbetsanstalterna böra få kvarbliva under justitiedepartementet, att jag anser, att kammaren bör kunna utan tvekan biträda ett yrkande därom.

Jag tillåter mig därför, herr greve och talman, yrka, att kammaren ville, med bifall till utskottets hemställan, besluta, att motiveringen skall få den lydelse, som angives i en av herr Swartz m. fl. avgiven reservation, i vilken reservation föreslås en sådan lydelse av motiveringen, att det tydligt framgår, att tvångsarbetsanstalterna fortfarande böra kvarbliva under justitiedepartementet.

Herr Reuterskiöld: Herr greve och talman! Jag hade egentligen begärt ordet i detta sammanhang med fäst avseende därpå, att jag i min motion framställt vissa yrkanden, som röra justitiedepartementet, men innan jag yttrar mig angående den saken, ber jag att få säga ett par ord i anledning av vad den siste ärade ta-

*Om ändran
organisation
av justitie-
departementet.
(Forts.)*

*Om ändrad
organisation
av justitie-
departementet.
(Forts.)*

laren yttrade. Jag kan för min del ej instämma i de synpunkter, som han därvid gjorde gällande, och jag tror, att det är en fullständig felsyn, om man vill ha lösdriveriet kriminaliserat, vilket bleve den naturliga konsekvensen av den ståndpunkt, som han intagit. Nu säger han, att vilken ståndpunkt man än har angående tvångsarbetsanstalternas förläggande till särskild styrelse eller under fängvårdsstyrelsen, så bör man i alla händelser erkänna, att de böra höra ihop med justitiedepartementet, enär frågor om tvångs-
uppfostringsanstalterna höra dit. Jag vill säga, att de senare ha med brottslingar att göra, men de förra ha det ej alls, och därför är det enligt mitt förmenande lyckligt, om man följer utskottet och ej reservanterna i denna punkt.

Vad beträffar den motion, som jag framställt, så innehåller den två saker. Den ena är den, att Konungens befallningshavande och vad därmed hör samman skulle flyttas över från civildepartementet. Den andra är, att kyrkolagstiftningen skulle överflyttas helt och hållet från justitiedepartementet till ecklesiastikdepartementet. Utskottet har med anledning av denna min motion yttrat sig, som mig synes, i huvudsak mycket välvilligt att på ett sätt, som jag för min del kan mycket gott acceptera. Utskottet har nämligen med hänsyn till frågan om överflyttande av ärenden rörande Konungens befallningshavande från civildepartementet, dit de nu höra, till justitiedepartementet, sid. 11 uttalat, att utskottet anser lämpligt att i så måtto tillmötesgå mitt förslag, att utskottet hemställer om skrivelse till Kungl. Maj:t angående förnyad omprövning, huruvida ej en sådan överflyttning bör ske. Jag erkänner för min del villigt, att ett initiativ bör utgå från Kungl. Maj:t och ej från riksdagen, och att i följd därav mitt yrkande om överflyttning av en byrå från socialdepartementet till justitiedepartementet kanske ej i den av mig avsedda ordningen bör komma under beslut, men då utskottet på detta sätt understrukit önskvärdheten av en förnyad prövning, så vågar jag uttala den förhoppningen, att Kungl. Maj:t ville tillmötesgå denna önskan och verkställa en sådan prövning. Jag är för min del övertygad om att den bör utmynna i ett överflyttande, och under sådana förhållanden är det enligt mitt förmenande endast en tidsfråga, när resultatet blir sådant som jag tänkt och önskat.

Beträffande kyrkolagstiftningens överflyttning vill jag endast säga, att utskottet därmed uttalat att utskottet ej funnit tillräckliga skäl vara anförda för att i skrivelse till Kungl. Maj:t nu begära en sådan överflyttning, sid. 11. Även i det avseendet kan jag medgiva, att det kan finnas fog för påståendet. Då de skäl, som jag anført, visserligen i och för sig enligt mitt förmenande äro fullt tillräckliga, men det kan sättas i fråga, huruvida ej överflyttningen kan medföra krav på en särskild anordning inom ecklesiastikdepartementet, så bör även i följd därav initiativet utgå från Kungl. Maj:t. Jag uttalar den förhoppningen, att Kungl. Maj:t ville behålla även denna fråga i sikte och vidtaga de anordningar, som med anledning därav kunna vara befogade, och det så mycket hellre som kyrkolagstiftningens förblivande inom justitiedepartementet ger stöd åt den alltför

vanliga missuppfattningen om kyrkan såsom en statskyrka, vilket den icke är.

*Om ändrad
organisation
av justiti-
departementet.
(Forts.)*

Herr Olsson, Oscar: Beträffande den sista delen av herr Reuterskiölds yttrande skall jag ej ingå närmare därpå. Jag vill endast som min personliga mening säga, att om man här skall tala om en överflyttning, så bör den gå åt annat håll än det, som herr Reuterskiöld har yrkat. Det arbetstygda ecklesiastikdepartementet borde snarare befrias från allt sysslande med kyrkoörendena. Denna del av ecklesiastikdepartementets arbetsböda borde snarare flyttas över till justitiedepartementet.

För övrigt får jag säga, att jag ej är så säker som herr Reuterskiöld rörande lämpligheten av, att tvångsuppfostringsanstalterna stå kvar under justitiedepartementet. Det är nog möjligt, att herr Widell har något mera rätt än herr Reuterskiöld anser honom ha i fråga om sammanhanget. Men trots det att frågan om tvångsuppfostringsanstalterna ej nu föreligger, kan givetvis den saken ej få förhindra det synnerligen väl motiverade steget att lägga tvångsarbetsanstalterna under socialdepartementet i stället för att de få ligga kvar under justitiedepartementet. De skäl, som herr Reuterskiöld i det fallet anförde, tyckas mig vara så tämligen övertygande. Den anmärkning, som herr Widell i det sammanhanget riktade mot överflyttningen, nämligen att hälften eller mer av tvångsarbetarna skulle ha varit straffade förut, den tycker jag ändå bör väga ganska lätt. Det torde, om vi närmare undersöka saken, kunna hitta på att hända, att man finner, att åtskilliga av dessa förut straffade tvångsarbetare varit tvångsarbetare, innan de blevo straffade, och även bortsett därför kan det ej vara förenligt med rent humanitära synpunkter, att tvångsarbetet skall i första hand betraktas som straff för förbrytelse. Ovillkorligen måste det ligga i samhällets och statens intresse att lägga tyngdpunkten i fråga om tvångsarbetet på uppfostringssynpunkten, och alla de, som ej ha varit förut straffade, som ej ha begått något brott, och som således ej få betraktas som brottslingar, de ha en given rätt mot samhället att ej heller bli behandlade som brottslingar. Vi skola ej heller kunna dölja för oss, att det verkligen är på det sättet, att tvångsarbetarna faktiskt betrakta sig själva såsom av staten som brottslingar behandlade personer. Det är ganska tydligt, att den bitterhet och förhärdelse, som en sådan synpunkt hos den tvångsarbetande kan väcka, är ett stort hinder, ofta ett alldeles överstigitligt hinder, för hans återupprättelse. I och med att man kan få den synpunkten ändrad — det tar ju en viss tid att få den förändrad, även om man börjar ett allvarligt arbete för denna förändring — men i och med det att det så småningom kommer att ingå i det allmänna folkmedvetandet, att tvångsarbetsanstalterna i första hand äro uppfostrings- och räddningsanstalter och ej straffanstalter, tror jag att ganska mycket är vunnet här i landet för rättande och tillvaratagande av dem, som nu måste betraktas som förlorade, när de väl en gång kommit in i en sådan anstalt. Det är ju också tyd-

Om ändrad
organisation
av justitie-
departementet.
(Forts.)

ligt, att behandlingen av frågan om anstalterna skall ha inverkan på det allmänna betraktelsesättet i nämnda avseende.

Således: jag tycker, att alla synpunkter tala för den av Kungl. Maj:t begärda förändringen, och jag ber, herr talman, att få yrka bifall till statsutskottets utlåtande.

Herr W i d e l l: Jag skall endast be att få yttra ett par ord med anledning av de två föregående anförandena.

Vad herr Oscar Olssons argumentation angår så förefaller det mig, som om den skulle med ännu större skäl kunna tillämpas på uppfostringsanstalterna än på tvångsarbetsanstalterna. Skall uppfostringssynpunkten vara så avgörande i fråga om tvångsarbetsanstalterna, borde vi kunna komma överens om att den i första rummet skall tillämpas beträffande tvångsuppfostringsanstalterna. Herr Reuterskiöld har däremot anfört, att man ej kan jämställa tvångsuppfostringsanstalter och tvångsarbetsanstalter, därför att tvångsuppfostringsanstalterna ha att behandla brottslingar. Javäl, men dessa avse även brottslingarnas *uppfostran*, och det är tvångsarbetsanstalternas uppfostringssyfte, som ansetts böra medföra, att de skola flyttas över till socialdepartementet.

Vidare har herr Reuterskiöld varnat för faran av att kriminalisera tvångsarbetet. Jag vill erinra om att för ett par dagar sedan inkom från fängvårdsstyrelsen ett förslag om att kriminalisera lösdriveriet, och för övrigt: även om man ej direkt för detta in under strafflagen, så kan det väl ej bestridas, att lösdriveriet är en lagöverträdelse. Den, som beträdes med lösdriveri, skall först varnas och sedan dömas. Det är väl en kriminalisering på visst sätt, som här skett. För övrigt: även om det vore så, som herr Reuterskiöld säger, att man ej bör kriminalisera, så förstår jag uppriktigt sagt ej, vad det har att göra med frågan, huruvida tvångsarbetsanstalterna skola lyda under justitie- eller socialdepartementet, ty som bekant har justitiedepartementet att göra med en massa lagar, som ej äro strafflagar.

Jag kan ej finna, att det föreligger något som helst skäl för, att ej tvångsarbetsanstalterna kunna förläggas under justitiedepartementet, och jag anhåller därför fortfarande om bifall till reservanternas förslag.

Herr statsrådet L ö f g r e n: Herr greve och talman! Jag skall endast med några ord beröra den ifrågasatta överflyttningen av lösdrivares behandling till socialdepartementet. Ehuru jag därvidlag väsentligen blivit förekommen av herr Reuterskiöld, ber jag dock gent emot herr Widell att få ytterligare påpeka, att det avgörande för den föreliggande frågan är, huruvida tvångsarbetsanstalterna böra bibehållas under *fängvårdsstyrelsen*, eller om de böra komma under en särskild styrelse. Det är, som herr Widell säger, så, att tvångsuppfostringsanstalterna för minderåriga höra under justitiedepartementet. Men såsom fallet skulle bli med anstalterna för lösdrivares

*Om ändrad
organisation
av justitie-
departementet.
(Forts.)*

behandling, så höra uppfostringsanstalterna redan nu under en särskild styrelse. Och de goda erfarenheterna från denna styrelsens verksamhet, då det gällt frågan att uppfostra och förbättra den kriminella ungdomen, är det, som icke minst bidragit till den uppfattning hos mig och hos regeringen, att det vore lämpligt att även få frågorna om lösdrivares behandling skilda från fängvården och satta under en särskild styrelse. — Sedan kommer då frågan om, hurudan denna organisation bör bli. Denna fråga kommer att behandlas inom kort tid, efter framläggandet av en särskild proposition, som är anmäld under andra huvudtiteln.

Om man nu går ut ifrån att det varit regeringens uppfattning, att tvångsarbetsanstalterna skola komma under en särskild styrelse, så blir då frågan: vart skall man lägga den styrelsen? Då har det sagts, att lösdriveriet ligger brottet nära, att en del av lösdrivarna också äro brottslingar, och detta skulle vara ett skäl för att justitiedepartementet skulle få hand därom. Emellertid vill jag på det bestämdaste protestera mot den uppfattning, som här gjort sig gällande. Jag tror, att man bör strängt hålla i sär de skilda behandlingssätten av vad som är brottsligt och vad som ej är det. När fängvårdsstyrelsen, som herr Widell anmärkte, inkommit med ett förslag om att lösdriveriet skulle särskilt kriminaliseras utöver vad som redan skett, så undrar jag, om ej styrelsen är inne på en tankegång, som innebär en sammanblandning av skilda saker. Närmast torde styrelsen avse att upphäva Konungens befallningshavandes befattning med lösdriveri och flytta procederet över till domstol, så att det skulle bli domstol, som skulle döma till tvångsarbete. Detta torde kunna förordas. Den kommitté, fattigvårdslagstiftningskommittén, som håller på med denna fråga, är också inne på den linjen, att ett judiciellt förfarande skulle efterträda det nuvarande administrativa. Men att märka är, att fattigvårdslagstiftningskommittén icke desto mindre i sitt preliminära utlåtande i den här föreliggande frågan har ansett, att lösdrivanstalterna böra skiljas från fängvårdsstyrelsen och komma in under särskild administration, som vore särskilt skickad att taga hand om och söka vinna bättring i de företeelser, som här äro i fråga. Skälet varför man sedan vill förlägga de särskilda anstaltsstyrelserna till socialdepartementet är, att vi därunder ha de anstalter i allmänhet, som taga hand om element av samma beskaffenhet som lösdrivarna, och från vilka anstalter också dessa tvångsarbetsanstalter till stor del rekryteras. Så t. ex. på fattigvårdens område. Det kommer att bli stora fattigvårdsanstalter för olika län, som enligt den nya fattigvårdslagen komma att upprättas, och i denna lag har man förutsatt, att de, som ej sköta sig på dessa fattigvårdsanstalter, skola kunna hänvisas till tvångsarbetsanstalt. Vidare ha vi under socialdepartementet alkoholistanstalterna, som till stor del befolkas av precis samma element som tvångsarbetsanstalterna, och från vilka dessa senare i sin mån rekryteras. Det är för att få sammanhang i vården av dessa anstalter, för att kunna över-skåda det hela och på ett lämpligt sätt administrera vården av dessa mindre samhällsnyttiga element, som man tänkt sig, att det skulle

Om ändrad
organisation
av justitie-
departementet.

(Forts.)

vara lämpligt att under socialdepartementet, vare sig då direkt eller i samband med socialstyrelsen, förlägga jämväl tvångsarbetsanstalterna. En närmare framställning av anledningen till denna anordning, dess förutsättningar och det sätt, varpå man tänkt sig saken kunna genomföras, kommer att lämnas i den proposition, som snart är att vänta, och innan dess torde det knappast vara skäl att närmare ingå i diskussion av frågan.

Sedan överläggningen förklarats härmed slutad, gjordes enligt därunder förekomna yrkanden propositioner, först därpå att kammaren skulle bifalla vad utskottet i nu föredragna delar av punkten A hemställt och godkänna den därför anförda motivering samt vidare därpå att kammaren skulle, med godkännande av den vid punkten A 2) a) anförda reservation, bifalla utskottets hemställan; och förklarades den förra propositionen, vilken upprepades, vara med övervägande ja besvarad.

Ang. försvars-
departementets
organisation.

Punkten A, såvitt beträffande försvarsdepartementet.

Enligt en vid punkten A 2) b) avgiven reservation hade herrar S. H. Kvarnzelius, C. J. G. Swartz, Ollas A. Ericsson, J. L. Widell, O. Bergqvist, J. Jönsson i Revinge, P. Nilsson i Bonarp, P. B. Nilsson i Landeryd och J. Erlansson ansett, att utskottets motivering (sid. 15 i det tryckta utlåtandet) bort hava viss ändrad lydelse.

Herr W i d e l l: Herr greve och talman! I den propositionen angående departementsindelningen, som förelades förra lagtima riksdagen förutsattes av föredragande departementschefen, att lots- och fyrinrättningen liksom sjökarteverket och nautisk-meteorologiska byrån skulle kvarbliva under det gemensamma försvarsdepartementet. I den proposition, som nu föreligger till riksdagens behandling, har regeringen ändrat ståndpunkt och föreslagit, att lots- och fyrinrättningen samt nautisk-meteorologiska byrån skola överflyttas till handelsdepartementet, varemot sjökarteverket fortfarande skulle vara kvar under sjöförsvarsdepartementet. Ett enda skäl därför har anförts, så vitt jag kan fatta, och det är att lots- och fyrinrättningen företrädesvis avser handelssjöfartens behov, och då man har ett särskilt handelsdepartement, vore det naturligt, att frågor angående lots- och fyrinrättningen överfördes dit. Utskottet har anslutit sig till den uppfattningen, dock med mycket knapp majoritet. Voteringen utföll nämligen med 13 röster mot 11. Ett antal av utskottets ledamöter har också reserverat sig mot beslutet och yrkat avslag.

Jag kan icke finna, att de skäl, som anförts för lots- och fyrinrättningens överflyttande till handelsdepartementet, äro hållbara. Det är visserligen sant, att lots- och fyrinrättningen företrädesvis avser tillgodoseendet och befrämjandet av handelssjöfarten, men det samma är fallet med andra anstalter, att de avse handelssjöfarten och dock icke skulle komma att lyda under handelsdepartementet. Jag behövar bara erinra om sjökarteverket, som skulle ligga kvar under för-

svarsdepartementet. Det synes mig ock, som om denna fråga bör lösas icke ur en principiell ståndpunkt, att allt, som på något sätt rör handelssjöfarten, skall pressas in under handelsdepartementet, utan att man bör låta de praktiska synpunkterna bli rådande, och de praktiska synpunkterna synas mig tala aldeles bestämt för, att lots- och fyrinrättningen får kvarbliva under försvarsdepartementet.

Jag skall här icke närmare gå in på frågan om sambandet mellan handelssjöfarten och sjöförsvaret, och att det även ur sjöförsvarets synpunkt är synnerligen viktigt, att lots- och fyrinrättningen kvarbliver under försvarsdepartementet. De skälen anfördes i Kungl. Maj:ts proposition vid förra lagtima riksdagen, och jag vill därför endast erinra om dem. Jag skall här blott behandla de andra skäl, som tala för, att lots- och fyrinrättningen skall stå kvar under försvarsdepartementet.

De sjöfartsfrågor, som handelsdepartementet kommer att handlägga, måste bliva av ekonomisk natur. Handelsdepartementet kommer att betrakta sjöfarten såsom en näringsgren, det vill säga ur rent ekonomisk synpunkt. Men lots- och fyrinrättningen avser icke sjöfartsnäringsgagn ur ekonomisk synpunkt. Lots- och fyrinrättningen avser att säkerställa sjöfartslederna genom säkerhetsanordningar och lotsar. Det är en sak, vari handelsdepartementet uppenbarligen kommer att sakna all sakkunskap. Däremot skall denna sakkunskap finnas i försvarsdepartementet. — Särskilt är att beakta, att lots- och fyrinrättningen har en högst betydlig och värdefull materiel att vårda. Många frågor avse just denna materiels anskaffande och underhåll. Handelsdepartementet kommer givetvis att sakna sakkunskap i det avseendet, men denna sakkunskap står till buds i försvarsdepartementet. Det synes mig bl. a. vara av stor vikt, att lotsverkets materiel bygges och underhålls vid flottans varv, som lyda under försvarsdepartementet. Å andra sidan förekommer också det förhållandet, att en del flottan tillhörig materiel vårdas av lots- och fyrinrättningen. Det är fallet med all materiel vid kustsignalväsendet, som vårdas av lotsverket. Vi hava här det allra intimaste samarbete mellan lotsverket och försvarsdepartementet. — Även på ett annat håll är samarbete nödvändigt nämligen med sjökarteverket. Då sjökarteverket och lotsverket beröra varandra på så många punkter, är det i hög grad oändamålsenligt, om de skiljas och förläggas under olika departement.

Jag tror även, att man kan vinna ledning för frågans bedömande från utlandet. Så vitt jag kan finna, torde det icke finnas mer än ett land i hela världen, som icke förlagt lotsverket till samma departement som sjöförsvaret, men det är Belgien, och det har icke något sjöförsvaret. Eljest lyder överallt lotsverket under de marina myndigheterna. Så är förhållandet i Norge, i Danmark, i Holland, i England o. s. v. Det bör väl ändå kunna innebära något detta, att man överallt i utlandet, även i de länder, som hava den största sjöfarten, såsom Norge och England, anser, att lots- och fyrinrättningen bör höra under sjöförsvarsdepartementet.

Ang. försvars-
departementets
organisation.
(Forts.)

Jag tror, att vi, som jag redan sagt, knappt hava anledning att efter rent principiella grunder ordna dessa frågor. För min del kan jag icke komma till någon annan uppfattning, än att om lotsverket skiljes från försvarsdepartementet, så blir följden, att så gott som vartenda ärende måste handläggas gemensamt av försvarsdepartementet och handelsdepartementet, vilket säkerligen icke kommer att befämja ärendenas raska behandling och minska försvarsdepartementets arbetsbörda. Det förefaller mig uppenbart, att det i stället blir en omgång av synnerligen betänklighet beskaffenhet. För min del kan jag icke finna annat, än att föredragande departementschefen hade fullständigt rätt, då han vid förra riksdagen föreslog, att lots- och fyrrättningen skulle kvarbliva under försvarsdepartementet, och jag kan endast beklaga, att han frångått denna synnerligen lyckliga ståndpunkt.

Vad beträffar den nautisk-meteorologiska byrån kan det vara likgiltigt, var man nu förlägger den. Sannolikt kommer denna anstalt att omorganiserar eller upplösas och dess uppgifter att överlämnas till andra myndigheter, och under sådana förhållanden förefaller det mig, som om ingen ändring nu borde göras, utan också nautisk-meteorologiska byrån får kvarbliva, där den är.

På grund av vad jag anfört anhåller jag, herr greve och talman, att få yrka, att kammaren, med bifall till utskottets hemställan, måtte besluta, att motiveringen får den lydelse, som angives i den av herr Kvarnzellius m. fl. afgivna reservationen.

Herr statsrådet Nilsson: Herr greve och talman, mina herrar! De skäl, som reservanternas anfört mot bifall till utskottets tillstyrkan av den kungl. propositionen under förevarande punkt och som här ytterligare utvecklats av den näst föregående ärade talaren, äro förnämligast fyra. Först och främst säges det, att sjöfartsärendena i det blivande handelsdepartementet äro av annan natur än de, som avse lots- och fyrväsendet. För det andra, att byggandet och underhållet av den flytande materielen lämpligast bör äga rum vid flottans varv genom flottans myndigheter. För det tredje har man pekat på sambandet mellan sjökartverket och lots- och fyrväsendet, och slutligen erinras om utländska förebilder.

Om jag nu skall något stanna vid var och en av de särskilda punkterna, måste jag säga, att den första punkten rörande ärendenas olika natur synes mig vara en känslo- och pietetsfråga mera än en realfråga. Ingen lär väl bestrida, att lotsväsendet avser att i allra högsta grad tjäna sjöfarten. Departementalkommittéerna föreslugo också på sin tid, att lots- och fyrväsendet skulle överflyttas till ett handelsdepartement, och lotsstyrelsen själv har i sitt yttrande över detta departementalkommittéens betänkande icke haft något som helst att erinra emot att lots- och fyrväsendet överflyttas till handelsdepartementet. Om alltså det ämbetsverk, som saken närmast gäller, och som väl känner sina åligganden så väl mot sjöförsvaret som i fråga om sjöfartens säkerställande, icke tvekar att vara med om sin överflyttning till handelsdepartementet, synes det mig, att

kammaren utan någon som helst tvekan bör kunna vara med om förslaget sådant det föreligger i den av statsutskottet tillstyrkta kungl. propositionen.

Ang. försvarsdepartementets organisation.
(Forts.)

Vad nybyggandet och underhållet av den flytande materielen angår vill jag bestämt hävda den meningen, att detta kan lika väl ske vid flottans varv eller genom vid sjöförsvaret underlydande myndigheter, om ärendena handläggas av handelsdepartementet, som om de handläggas av försvarsdepartementet.

Vad sambandet mellan lotsverket och sjökarteverket angår må jag villigt medgiva, att det sammanhanget väl kan anföras såsom skäl för att överflytta sjökarteverket till handelsdepartementet, men icke såsom skäl för att lotsverket bör vara förlagt under försvarsdepartementet. Det ligger här mycket nära till hands att göra en jämförelse mellan rikets allmänna kartverk och sjökarteverket. Rikets allmänna kartverk lyder under jordbruksdepartementet. Dess chef är jämväl chef för generalstabens topografiska avdelning. Det arbete, som rikets allmänna kartverk utför såväl på fältet som eljest, utföres i stor utsträckning, dels av generalstabsofficerare, dels av officerare och underofficerare, som beordrats att tjänsögöra vid generalstabens topografiska avdelning. Men icke har det varit någon som helst svårighet att få det arbetet tillfredsställande ordnat, därför att detta centrala ämbetsverk lyder under jordbruksdepartementet. Tvärtom vågar jag säga, att alla äro belättna med den ordning, som här har träffats.

Vad de utländska förebilderna angår må de hava sitt värde, men organisationen inom olika land är i väsentliga delar så helt annorlunda än hos oss, att det icke går att bara kopiera utländska förebilder och överföra dem till svenska förhållanden. Vi böra enligt mitt förmenande bedöma ärendena sådana de te sig för oss och våra förhållanden.

Den näst föregående ärade talaren sade, att det är de praktiska synpunkterna, som borde få tala. Jag skall anföras en enligt min mening mycket praktisk synpunkt, och det är den, att det nya försvarsdepartementet blir utan varje tvivel det mest arbetstyngda departementet inom riksstyrelsen. Det får under sig icke mindre än sex byråer, men jämte dessa sex byråer, där departementets civila ärenden, de s. k. kansliärendena, skola handläggas, får departementet under sig två militära expeditioner av mycket stor omfattning. Om man då undersöker, hur det ställer sig för handelsdepartementet, framgår av propositionen, att handelsdepartementet får en i jämförelse med försvarsdepartementet liten arbetsbörd. Det får icke mer än två byråer, om jag minnes rätt, under det att försvarsdepartementet får sex byråer och därjämte två militära expeditioner. Var och en, som vill medverka till att få en förnuftig och ändamålsenlig arbetsfördelning inom departementen, synes mig icke bör tveka i sitt val, utan biträda utskottets hemställan. Jag har, sedan det blivit bestämt, att försvarsdepartementen skulle sammanföras till ett, låtit mig angeläget vara att genomföra en decentralisation av de ärenden, som handläggas inom lantförsvarsdepartementet. Samma syfte är också iakttaget inom sjöförsvarsdepartementet för dess del. Men

Ang. försvars-
departementets
organisation.
(Ports.)

även med all skyldig hänsyn tagen till den lättnad i arbetsbördan, som härigenom kommer att uppstå, må jag säga, att jag har klart för mig, att på den departementschef, som skall förestå försvarsdepartementet, måste det ställas anspråk på förmåga och arbetskraft, som få personer i längden förmå bära. Och det är helt enkelt på grund av en strävan att icke göra denna arbetsbörda större, än nöden kräver, som jag anser, att det skälet är det, som till sist bör fälla utslaget, då det icke kan anföras några vägande skäl mot det förslag Kungl. Maj:t framlagt och som statsutskottet tillstyrkt.

Herr W i d e l l: Herr statsrådet och chefen för lantförsvarsdepartementet erinrade till en början, att departementalkommitterade hade tillstyrkt lots- och fyrinrättningens överflyttning till handelsdepartementet. Ja, det är mycket sant, men departementalkommitterade hava föreslagit en hel mängd saker, av vilka mycket få blivit genomförda, så jag får säga, att det skälet, att departementalkommitterade föreslagit detta, borde i och för sig icke vara så mycket vägande. Också är det riktigt, att lotsstyrelsen förklarat sig icke hava något att erinra mot överflyttningen, och jag medger, att det kan hava sin betydelse, men jag undrar, om lotsstyrelsen har den åsikten i dag.

Så anförde herr statsrådet, att vad vi talat om materielen skulle vara mera än känslolik än en realangelägenhet. Det kan jag för min del icke medgiva. Visserligen är det sant, som herr statsrådet sade, att det icke finns något hinder för, att staten bygger och underhåller lotsverkets materiel vid flottans varv, även om lotsverket förläggas till handelsdepartement, men det finns å andra sidan icke någon säkerhet för, att det kommer att ske. Däremot har man den säkerheten i hög grad, om lots- och fyrinrättningen får kvarligga under försvarsdepartementet.

Vidare gjorde herr statsrådet invändning mot påståendet, att sjökartverkets bibehållande inom försvarsdepartementet vore ett skäl för att även där bibehålla lots- och fyrinrättningen. Men då herr statsrådet argumenterade för att intet hindrar att flytta även sjökartverket, vill jag erinra, att den saken föreligger i varje fall icke nu, och herr statsrådet har till statsrådsprotokollet direkt uttalat sig däremot. Beträffande slutligen det enda nya skälet, nämligen att det nya försvarsdepartementet ändå skulle bliva så betungat, att det icke vore lämpligt att ytterligare öka dess arbetsbörda, vill jag erinra, att vid förra riksdagen detta icke ansågs vara något hinder för, att lots- och fyrinrättningen stannade kvar i försvarsdepartementet. Det anfördes, att de ärenden, som kommo från lots- och fyrinrättningen, voro så pass obetydliga, att de icke spelade någon stor roll. Jag vill erinra, att det förenade försvarsdepartementet kommer i stort sett att disponera snart sagt alla de arbetskrafter, som nu finnas i de båda försvarsdepartementen tillsammans. Det försvinner en statssekreterare och en registrator, men i övrigt får det förenade departementet de förutvarande departementens arbetskrafter att tillgå. Och någon arbetsbesparing måste väl uppstå genom sammanslagningen — det förefaller mig, som

om man avsett bl. a. just detta med sammanslagningen. Slutligen vill jag också beträffande arbetsbördan säga, som jag redan förut sagt, att även om lots- och fyrinrättningen överflyttas till handelsdepartementet, så kommer detta icke att befria försvarsdepartementet från att hava befattning med de densamma rörande ärendena, ty jag förutser, att dessa ärenden måste behandlas gemensamt.

Herr greve och talman! Jag vidhåller mitt yrkande.

Herr Ekman, Carl Gustaf: Jag ber, herr greve och talman, att få yrka bifall till utskottets hemställan.

Vid varje tillfälle, när jag åhört överläggningar i detta ämne, har jag blivit övertygad om raka motsatsen till vad den siste talaren uttalade. Om man vill anlägga praktiska synpunkter på den föreliggande frågan och vill, att lots- och fyrinrättningen skall utveckla sig till tjänst för sitt huvudändamål, nämligen att främja den allmänna sjöfarten, så tror jag, att detta kommer att ske bättre, om den förlägges till handelsdepartementet, än om den kvarstår inom försvarsdepartementet. Och de skäl, som anfördes i motsatt riktning, förefalla mig icke vara av beskaffenhet att inverka på denna huvudsynpunkt.

Här har åberopats, att i andra länder lots- och fyrinrättningen skulle sortera under försvarsdepartementet. Ja, det är en sanning med modifikation. Det förhåller sig nämligen i ett flertal länder så, att lots- och fyrinrättningarna äro uppdelade på flera departement. I åtskilliga fall är därvid åtminstone fyrinrättningen lagd under arbetsdepartementet eller motsvarande departement. I den mån exemplen från utlandet skola utöva inflytande på denna sak, bör naturligtvis den av mig nu anförda omständigheten icke fränkännas betydelse.

Vidkommande vidare, att de beställningar och arbeten, som lämpligen skulle kunna utföras på flottans varv för lots- och fyrinrättningens räkning, icke skulle komma att utföras där, därest lots- och fyrinrättningen bleve förlagd under ett handelsdepartement, så kan jag icke förstå, hur man kan befara, att så icke skulle komma att ske. I den mån det är ett statsintresse, att dessa arbeten komma att utföras å flottans varv, har man naturligtvis all anledning att antaga, att vederbörande komma att taga hänsyn till detta statsintresse.

Överläggningen ansågs härmed slutad, varefter herr talmannen yttrade, att i avseende på punkten A, såvitt anginge försvarsdepartementet, yrkats dels att vad utskottet i fråga härom hemställt skulle bifallas och den därför anförda motiveringen godkännas, dels ock, att kammaren skulle, med godkännande av den vid punkten A 2) b) anförda reservation, bifalla utskottets hemställan.

Sedermåra gjorde herr talmannen propositioner enligt dessa yrkanden och förklarade sig anse propositionen på bifall till utskottets hemställan och godkännande av dess motivering vara med övervägande ja besvarad.

Ang. försvars-
departementets
organisation.
(Forts.)

Herr *Widell* begärde votering, i anledning varav uppsattes, justerades och anslogs en så lydande omröstningsproposition:

Den, som bifaller vad statsutskottet hemställt i sitt utlåtande nr 18, punkten A, så vitt angår försvarsdepartementet, och godkänner den därför anförda motivering, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, beslutar kammaren att, med godkännande av den vid punkten A 2) b) anförda reservation, bifalla utskottets hemställan.

Omröstningen företogs, och vid dess slut befunnos rösterna hava utfallit sålunda:

Ja — 51;

Nej — 35.

Punkten A, såvitt rörde socialdepartementet.

Vad utskottet hemställt bifölls.

Ang. kommunika-
tions-
departementets
organisation.

Punkten A, såvitt angick kommunikationsdepartementet.

Vid punkt A 2) d) och punkt C hade reservation avgivits av herrar *C. J. G. Swartz, O. Olsson, J. Jeansson, A. Pers, J. B. Eriksson* i Grängesberg, *A. Anderson* i Råstoeck, *S. E. J. Lübeck* och *F. T. Hamrin*, vilka på anförda grunder ansett,

att utskottet bort hemställa

i fråga om punkt A 2) d),

att riksdagen måtte uppföra — — — — —
dels ett ordinarie anslag — — — 120,500 kronor;

dels ock utöver nyss berörda anslag för upprätthållande av departementets verksamhet å extra stat för år 1921 ett förslagsanslag, högst, 24,800 kronor;

samt i fråga om punkt C,

att riksdagen måtte såsom förstärkning av eljest för ändamålet tillgängliga medel för upprätthållande av social- och kommunikationsdepartementets verksamhet å tilläggsstat för år 1920 under sjätte huvudtiteln anvisa såsom förslagsanslag, högst, ett belopp av 46,900 kronor.

Herr statsrådet *H o l m q u i s t*: Herr greve och talman, mina herrar! Beträffande det föreslagna nya kommunikationsdepartementet har i Kungl. Maj:ts proposition begärts ett årligt anslag på 12,000 kronor för anställande på extra stat av en byråchef för tekniska ärenden.

Utskottet har i denna del förklarat sig icke kunna biträda Kungl. Maj:ts framställning, varemot ett flertal reservanter för sin del ställt sig på Kungl. Maj:ts ståndpunkt. Utskottet har naturligtvis icke kunnat förneka behovet av att i kommunikationsdepartementet skulle i någon form finnas tillgång på teknisk sakkunskap. Ett sådant behov vill också synas vara alldeles uppenbart och naturligt. Under kommunikationsdepartementet skulle ju lyda de egentliga tekniska verken och framför allt de stora affärsdrivande verken. En mångfald avgöranden i frågor av mer eller mindre direkt teknisk beskaffenhet kommer därför an på Kungl. Maj:t just i detta departement. På en närmare redogörelse för alla sådana frågor skall jag här icke ingå, då en sådan redogörelse lämnats redan i Kungl. Maj:ts proposition och följaktligen nu torde vara överflödig.

Ang. kommunikationsdepartementets organisation.
(Forts.)

Till en del böra efter min mening de tekniska frågorna lämpligen föredragas av en tekniker. Jag vill visserligen erkänna, att i de flesta fall föredragningen nog kan utföras av en icke tekniskt bildad person, under förutsättning att denne är i tillfälle att rådgöra med den tekniska sakkunskapen. Nu synes utskottet vilja göra gällande den uppfattningen, att Kungl. Maj:t i dylika fall kan och bör anlita den tekniska sakkunskapen hos vederbörande ämbetsverk. Så sker, som bekant är, för närvarande, men denna anordning synes näppeligen kunna vara tillfredsställande för det nya kommunikationsdepartementets vidkommande. Det kan ju till en början icke anses vara ägnat att stärka det nya departementets auktoritet, om möjlighet där i större omfattning saknas att på egen hand bilda sig ett omdöme i sådana tekniska frågor, som här avses. Vidare är ju meningen med att vissa ärenden från ämbetsverken skola underställas Kungl. Maj:ts prövning den, att en ytterligare kritisk granskning skall kunna ägnas sådana viktiga frågor, vilka ofta kunna vara av mycket stor ekonomisk räckvidd och betydelse. Med all möjlig hänsyn till det bästa samarbete mellan departementet och de underlydande verken måste väl därvid för utövandet av en sådan kritisk granskning, varom nu här talats, det vara en nödvändig förutsättning, att departementet har tillgång till en person, som icke deltagit i sådana frågors föregående direkta behandling och avgörande, sålunda en person, som står så att säga alldeles opartisk och fristående i förhållande till frågornas föregående handläggning. Detta hindrar naturligtvis icke i någon mån, att departementet också skulle sätta sig i förbindelse med vederbörande tekniska personal inom verken, där sådant kunde anses erforderligt och för syftet lämpligt.

Nu säger emellertid utskottet, att det är snart sagt omöjligt att anskaffa en person, fullt sakkunnig i alla olika avseenden, då det gäller de tekniska verksamhetsfälten, och att det skulle bliva alldeles särskilt svårt att finna den tekniska sakkunskap, som erfordras för hela kommunikationsdepartementet. För min del är jag emellertid fullt och helt av den mening, som reservanterna uttalat. Utskottet har efter mitt förmenande ställt fordringarna på denne befattningshavare alldeles för högt. En tekniker har, även om han icke utslutande har sin utbildning just på det område, som en viss teknisk fråga

Ang. kommunika-
tions-
departementets
organisation.

berör, en helt annan möjlighet än departementets mera juridiskt utbildade tjänstemän att sätta sig in i den tekniska sidan av en sådan fråga och däri avgiva ett omdöme.

(Forts.)

Jag tillåter mig härtill lägga, att jag har mycket god förhoppning om att, därest det nu äskade anslaget skulle av riksdagen beviljas, kunna till innehavare av den ifrågavarande befattningen förvärva en fullt duglig teknisk kraft.

Jag har med dessa mina få ord endast velat angiva, att det efter min mening skulle vara synnerligen olämpligt att nu avskära en kraft, som i det nya departementet skulle vara av behovet särskilt påkallad, och jag lever i den förhoppningen, att kammaren skall godkänna vad Kungl. Maj:t i detta avseende föreslagit och som av reservanterna omfattats.

Herr Ekman, Carl Gustaf: Det är endast med tvekan jag tar till orda i denna fråga, då jag icke tillhör den avdelning av statsutskottet, som förberett detta ärende, och jag endast några minuter före plenums början fick reda på, att avdelningens ordförande, som samtidigt också är utskottets ordförande, icke skulle få tillfälle att deltaga i denna överläggning. Men då jag i allt fall vid de diskussioner, som ägt rum i ärendet, funnit de bättre skälen tala för det förslag, som utskottets avdelning för sin del framställt och som flertalet inom utskottet förordat riksdagen att bifalla, ber jag att få säga några ord.

Jag vill då till en början säga, att jag erkänner, att den motivering, som utskottet presterat, kunnat vara och bort vara fylligare än nu är fallet. Jag tror sålunda, att man kan konstatera, att det råder fullständig enighet därom, att kommunikationsdepartementet givetvis icke bör ställas utan tekniskt sakkunniga bland departementets ständiga arbetskrafter. I detta avseende har jag ingen erinran att göra emot vad herr statsrådet nyss yttrade. Men när man tidigare diskuterade detta problem, utgick man ifrån — åtminstone anslöto sig många till den uppfattningen — att det skulle bli en synnerligt lämplig anordning, därest i ett departement av den karaktär, som kommunikationsdepartementet äger, statssekreteraren bleve en tekniker. Andra särskilda utskottet vid 1917 års riksdag, som behandlade frågan om löneförhållandena inom statsdepartementen och som då motiverade den särskilda ställning, statssekreterarna skulle komma att äga, anvisade såsom antagligt, att statssekreteraren i vissa departement skulle kunna tänkas bli en tekniker. Jag tror även, att man därigenom kommer att lösa frågan på ett sätt, som både lönetekniskt och rent sakligt måste vara tillfredsställande. Som det nu lönetekniskt ter sig, blir det väl ändå mycket egendomligt, att en extra byråchef i departementet skall erhålla ett lönebelopp, som överstiger både vad expeditionschefen och statssekreteraren erhålla, vilka ju dock äro överordnade denna extra byråchef. Jag är också alldeles övertygad om att detta kommer att draga med sig mycket längre gående

konsekvenser, än någon för ögonblicket är villig tro. Självklart är det så synnerligen starkt inflytande i departementet. Helt annat blir det inflytande, som kommer att utövas av den tekniska sakkunskapen, därest den representeras av statssekreteraren.

*Ang. kommunikations-
departementets
organisation.
(Forts.)*

Det är ur denna synpunkt och med hänsyn till nämnda möjlighet som utskottets flertal fann sig böra ansluta sig till utskottsavdelningens förslag ehuru den, tyvärr icke fannas utvecklad i det förslag till motivering, som förelåg från avdelningen. — Jag tror emellertid, att denna lösning i första hand bör ifrågasättas. Därigenom kommer man ju icke att behöva befara, såsom herr statsrådet nyss uttalade att frånvaron av teknisk sakkunskap skall komma att försvaga det nya departementets auktoritet. Det förefaller mig, som om denna auktoritet skulle bliva förstärkt i högre grad genom denna anordning än genom att tillkalla en tekniker att vara extra byråchef i departementet.

Då sålunda utskottets hemställan ansluter sig till den nuvarande organisationen, vilken ju nyss blivit på olika sätt och av olika beredningar prövad, utan att därvid någon anvisning givits på ett sådant förslag, som nu har framkommit i den föreliggande propositionen, förefaller det mig, som om de bättre skälen alltjämt skulle tala för att man icke bifaller vad propositionen i detta hänseende innehåller och vad reservanterna tillstyrkt, utan att kammaren följer utskottet.

Jag ber därför, herr greve och talman, att få yrka bifall till utskottets hemställan.

Herr Swartz: Herr talman, mina herrar! Jag är mycket tacksam för det oförbehållsamma erkännande av nödvändigheten av att den tekniska sakkunskapen skall vara på lämpligt sätt företrädd inom det departement, varom nu närmast är fråga, nämligen kommunikationsdepartementet, — jag är mycket tacksam, säger jag, för det erkännande, som den siste ärade talaren därutinnan gav. Jag hoppas, att detta erkännande kan givas från alla håll, och att vi därför icke behöva resonera om behövligheten av teknisk sakkunskap inom ett tekniskt departement, utan endast angående frågan huru denna tekniska sakkunskap skall på lämpligaste sätt beredas departementet.

Då får jag verkligen för min del säga, att den föregående talarens resonemang, jämfört särskilt med vad statsutskottet uttalat i sin motivering, synes mig kunna berättiga till en erinran om det gamla ordspråket, att för mycket och för litet skämmer allt. Statsutskottet anser, att det är omöjligt att finna en person, som duger till att företräda den tekniska sakkunskapen inom departementet, och att man därför icke skall hava någon sådan person. Herr Ekman menar, att den tekniska sakkunskapen icke blir på tillräckligt gott sätt företrädd inom departementet på det av Kungl. Maj:t föreslagna sättet, samt att man i stället till statssekreterare

Ang. kommunika-
tions-
departementets
organisation.
(Forts.)

borde taga en tekniker. Jag får för min del säga, att det i allmänhet är bäst att mellan motsatta poler gå en medelväg, och därtill anser jag i detta fall alldeles särskilda skäl finnas. Att statsutskottets utlåtande beror på en missuppfattning av den roll som den tekniskt sakkunnige inom departementet bör hava, synes mig ligga i öppen dag. Det är alldeles otänkbart och alldeles omöjligt att kunna få en tekniker, som behärskar allt emellan himmel och jord, som har teknisk anstrykning, lika omöjligt som det är att på vilket annat område som helst få en person, som gör detta. Men det vill synas, som om statsutskottet hade den uppfattningen, att med mindre duger det icke att förse kommunikationsdepartementet med en teknisk kraft. Jag måste säga, att det är att gå alldeles för långt. Det begäres icke här, att man skall få en person, som hos sig förenar all kunskap, så att vad han säger ovillkorligen skall vara gällande gent emot allt vad de särskilda myndigheterna var och en på sitt speciella område kunna hava att anföra. Det vore ju alldeles orimligt. Vad man begär är att det skall finnas en person med allmän teknisk bildning, som har förutsättning att i allmänhet kunna bedöma ett tekniskt förslag, som framkommer till departementets chefs handläggning. Detta departement blir ju nästan uteslutande avsett för tekniska spörsmål, och då är det väl icke för mycket, att den, som skall sitta och avgöra dessa spörsmål, vid sin sida har en person, som är så pass inne i tankegången i och läggningen av sådana ärenden, att han kan ge goda råd vid bedömandet av det ena eller andra förslagets innebörd. Hans insikter böra vara sådana, att han också skall kunna säga, om det är någon punkt, som särskilt behöver någon ytterligare utredning. Men det skall icke ovillkorligen fordras, att han själv skall kunna verkställa denna utredning, men han skall kunna ge anvisning, varest man lämpligast skall kunna få kraft att verkställa en sådan utredning.

Nå, nu säger herr Ekman, att detta är alldeles riktigt och bra, men att man, just därför att detta departement uteslutande har med tekniska angelägenheter att göra, skall till statssekreterare i detsamma taga en tekniker. Ja, det är ju möjligt, att det finns personer, som i sig förena sådana egenskaper, att de duga både till statssekreterare och till tekniska rådgivare, men det är nog mycket svårt att påträffa sådana personer. Om man vidare tänker på meningen med inrättandet av statssekreterarbefattningarna, tror jag, att man drar sig något litet för denna utväg. Ätminstone kan man icke med något slags säkerhet lita på att man på den vägen får den bästa. Vid inrättandet av statssekreterarbefattningen var det ju meningen, att statsrådet till statssekreterare skulle kunna välja en person, med vilken han även politiskt sympatiserade. Så att de framställningar, som gjordes till riksdagen, vilka det ju egentligen är statssekreterarens sak att ombesörja, bleve ett adekvat uttryck för departementets chefs åskådning icke minst i politiskt avseende. Nu är det ju visserligen möjligt, att man kan få

en mycket framstående tekniskt bildad person, som på samma gång är av samma politiska tänkesätt som statsrådet, men det finns ingen garanti för att verkligen få en sådan. Icke vore väl detta heller det rätta sättet att befordra ett fullkomligt objektigt bedömande av de tekniska frågorna, ty vid ett sådant bedömande måste ovillkorligen all politik vara borta.

Jag erkänner, att det ur organisatorisk synpunkt har sina stora svårigheter att passa in en sådan befattning som den extra byråchefens. Det är alldeles riktigt, att det i och för sig icke är vidare tilltalande, att en person med byråchefens ställning skall hava högre avlöning än statssekreteraren inom samma departement, men jag får säga, att här är det ju fråga om eminent praktiska saker. Det är ju praktiska frågor, som skola handläggas inom detta departement. Skall man då verkligen låta formen så taga överhand över det praktiska förståndet, om jag så får säga, att man för en sådan formell sak låter bli att vidtaga en anordning, som ur praktisk synpunkt måste anses hart när oundgänglig. Om man, såsom här föreslagits från Kungl. Maj:ts sida, tillsätter en byråchef på extra stat, måste man finna, att det är ett försök att komma fram till en anordning, som man, först sedan erfarenheten hjälpt en till rätta på detta område, kan fastslå såsom slutgiltig. Jag tror att det skulle vara ganska olyckligt att nu genast besluta sig för en anordning på ordinarie stat. Men den omständigheten, att en anordning på extra stat kan medföra vissa plägenheter, synes mig icke böra leda därtill, att man avstår från varje försök att förse departementet med tekniska hjälpkrafter. Det är att hoppa ur askan i elden. Jag tror därför, att det är alldeles riktigt att, såsom Kungl. Maj:t här föreslagit, göra ett försök med en byråchef på extra stat och sedan låta erfarenheten visa, vilken väg kan bli den bästa längre fram.

Jag kan ju i detta sammanhang också erinra därom, att samma fråga föreligger beträffande handelsdepartementet. Där låter sig under inga förhållanden denna fråga lösas på det sätt, som den föregående ärade talaren ville, nämligen att statssekreteraren skulle på samma gång vara teknisk expert, emedan statssekreteraren i handelsdepartementet också skall vara expediteschef och såsom sådan nödvändigt måste hava speciell juridisk utbildning.

Jag ser för min del således saken på det sättet, att vi efter åtskilliga vändningar på frågan om departementsindelningen slutligen kommit därtill, att vi anse, att två särskilda departement, kommunikationsdepartementet och handelsdepartementet, böra inrättas just för i alldeles eminent grad praktiska frågor avgörande. När detta gjorts, så säger man: ja, nu är det tillräckligt med detta. — Då skulle vi alltså icke förse dessa departement med just de krafter, som äro påkallade på grund av dessa departements säregna arbetsuppgifter! Vi skulle icke ge dem stödet av tekniska biträden! Statsutskottet vill ju icke detta. Mig synes det vara ett egendomligt resonemang, och jag kan icke neka mig att erinra om,

*Ang. kommunika-
tions-
departementets
organisation.*

(Forts.)

Ang. kommunika-
tions-
departementets
organisation.

(Forts.)

vad för en del år sedan dåvarande ecklesiastikministern Carl von Friesen yttrade, då det var fråga om att lägga om läroverksorganisationen. Riksdagen hade beslutat själva organisationsförändringen, men så uppstodo olika meningar, och det kämpades i kamrarna om vissa arbetskrafter, som ecklesiastikministern hade begärt, men som mötte motstånd inom kamrarna. Statsrådet von Friesen yttrade därvid i slutet av ett anförande, som han hållit till förmån för sitt förslag: »ja, nu ha ni givit mig fartyg, neka mig då icke besättning!» Ja, riksdagen nekade icke honom besättning, och jag tror, att det var klokt gjort. Jag tror även, att det är minst lika klokt, att riksdagen nu icke nekar den besättning, som behöves för att föra det fartyg fram, som riksdagen genom det nya departementet givit.

Jag ber att få yrka bifall till reservationen.

Herr Widell: Herr greve och talman! I likhet med den ärade talaren på Gävleborgsbänken kan icke heller jag finna tillräckliga skäl anförda för bifall till Kungl. Maj:ts förslag i denna del. Visserligen är jag fullständigt ense med de talare, som här uppträtt till förmån för Kungl. Maj:ts förslag, däri att teknisk sakkunskap erfordras, men däremot delar jag icke deras mening om lämpligheten i det föreslagna sättet att tillföra departementet denna sakkunskap. I första rummet bör denna sakkunskap tillföras departementet genom underlydande sakkunniga myndigheters utlåtanden. Sedan är det visserligen i många fall behöfligt, att det därutöver finnes en sådan sakkunskap även inom departementet, men hittills har det icke, såvitt jag vet, mött några svårigheter för civildepartementet att finna denna sakkunskap. Departementet kan ju anlita sakkunniga utanför departementet i vilken utsträckning som helst. Kungl. Maj:t har medel till sitt förfogande för detta ändamål. På detta sätt kan man således få den sakkunskap, som i varje fall är den bästa.

Vidare föreligger den möjlighet, som herr Ekman påpekat, att statssekreteraren kan vara tekniker. Det synes mig vara en synnerligt stor fördel, om saken kunde ordnas på det sättet, ty då möta vi icke samma olägenhet, som med denna särskilda byråchef är tillfinnandes. Statssekreteraren behärskar visserligen icke alla områden, men han har, om han är tekniker, den tekniska bildning, som gör, att han utan vidare kan bedöma frågorna. Det är ingen fara att han därutöver skall tilltro sig en sakkunskap, som han icke verkligen äger. Han sitter med ett helt annat ansvar än en byråchef. Det är han, som närmast under departementschefen bär ansvaret för ärendenas gång. Vad skulle den föreslagna byråchefen däremot hava för roll? Ja, det är icke fullt klart. Han skulle tillfrågas, när man funne det behöfligt att få en utredning i teknisk riktning. Det kommer t. ex. ett tekniskt ärende in till departementet. Ja, då skall denne sakkunnige yttra sig, och då är det ju ganska mänskligt, om han försöker klara ut saken, även om han skulle veta med sig, att han icke är så synnerligt skicklig just i detta ärende. Det blir alltså en fara för att man icke i varje fall får den bästa sakkunskapen. Jag

vill vidare erinra om att de utlåtanden, som denne sakkunnige kommer att avgiva, avlämnas utan något direkt ansvar. Det kan hända, att de följa med i akterna såsom promemorior, men det kan också hända, att de meddelas muntligen.

*Ang. kommunika-
tions-
departementets
organisation.
(Forts.)*

Så kommer slutligen den av herr Ekman berörda lönetekniska synpunkten. Herr Swartz har ansett, att den icke kan spela någon större roll, utan att den mera är en bisak. Jag kan icke se saken på det sättet. Jag måste säga, att om vi nu i statsdepartementen inrätta byråchefstjänster med 12,000 kronors avlöning, alltså mera än vad statssekreterare och expeditiönschefer hava, är detta ett beslut, som kommer att medföra sina givna konsekvenser. Jag vill ytterligare erinra om att den föreslagna avlöningen är högre än byråchefernas i kommunikationsverken.

Det förefaller mig finnas så stora betänkligheter mot Kungl. Maj:ts förslag, att man icke bör gå med på detsamma, och jag anhåller därför, herr greve och talman, att få yrka bifall till utskottets förslag.

Herr O l s s o n, O s c a r: Herr Widells resonemang beträffande fördelen av att till statssekreterare taga en tekniker och vådorna av att ha en särskild byråchef till expert synes mig vara ett rätt underligt resonemang. Jag skall inte yttra mig om huruvida det skulle vara lämpligast att ha en tekniker eller affärsman på statssekreterarposten — om vi nu överhuvud taget skola lägga s. k. praktiska synpunkter på den saken. Men beträffande de faror av att ha en särskild teknisk expert i departementet, som herr Widell här utmålade, vill jag säga, att konsekvensen av herr Widells resonemang blir ju, att det är farligt att överhuvud taget ha sakkunnigt folk i ett departement, därför att har man sakkunnigt folk i departementet, löper man alltid den risken, att dessa så där allmänsakkunniga personer anse sig själva räcka till, så att man aldrig skulle anse sig behöva gå utanför departementet till den verkliga sakkunskapen. Alltså: så osakkunniga departement som möjligt!

Ja, det är ju en synpunkt, och jag är övertygad om, att det kan anföras skäl för den också, ty det finns väl inga synpunkter man inte kan anföras skäl för. Det är naturligtvis under förutsättning, att denna fara skulle föreligga, som herr Widell här målar upp, hurusom denne tekniske expert, när han får en förfrågan, skulle liksom genera sig för att säga: »det finns folk, som förstår den saken bättre än jag, och därför skola vi fråga dem». Det kan ju tänkas, att det skulle kunna finnas en sådan teknisk expert, men jag tycker, att en sådan teknisk expert skulle vara ett riktigt monstrum av självgodhet. Och varför skola vi just tro, att vi skulle få sådana förettelser inplockade som sakkunniga i departementen? Jag tycker, att det inte alls föreligger något skäl för att här måla upp en sådan bild.

Jag skall i detta sammanhang endast be att få tillägga, att med den offentlighet i diskussionen, som vi ha här i Sverige, och med den icke alltför stora respekt, som de praktiska männen här i lan-

Ang. kommunika-
tions-
departementets
organisation.
(Forts.)

det ha för ämbetsmannasynpunkterna, torde vi kunna vara ganska övertygade om att en sådan självgod teknisk expert icke skulle kunna driva för ett statens verk farligt spel under så värst lång tid.

Skälen för anställandet av dessa tekniskt sakkunniga i kommunikationsdepartementet och i handelsdepartementet har herr Swartz på ett så pass utförligt och övertygande sätt framställt, att jag icke skall tillägga många ord i detta avseende. Det enda jag skulle vilja understryka är, att det här dock gäller för riksdagen ett ståndpunkts-tagande beträffande förvaltningen mellan två olika riktningar. Den ena av dessa riktningar är den, som lägger enbart ämbetsmannasynpunkter på saken, och den andra är den, som vill att när det gäller de affärsdrivande verken och när det gäller näringslivet, ämbetsmannasynpunkterna icke skola vara de uteslutande dominerande i ämbetsverken, utan att i ämbetsverken också bör lämnas plats direkt för affärssynpunkterna. Jag får nu säga, att ehuru jag tror, att kritiken speciellt mot statens järnvägar och deras affärers skötsel är överdriven, tror jag ändå, att det skulle vara mycket nyttigt för detta stora affärsdrivande verk, om i det departement, varunder detta verk lyder, det funnes tillgång på verklig teknisk sakkunskap. Jag tror, att detsamma gäller det departement, som har direkt med näringslivet att göra.

Herr Widell eller herr Ekman — jag kommer inte ihåg vilken av dem det var — anförde, att själva denna princip kunde vi nog vara tämligen överens om, men det är sättet vi tvista om, och det är inte säkert, att det här föreslagna sättet är det rätta. Jag vill säga i likhet med herr Swartz, att här göres en första början, som till ingenting förpliktar beträffande nästa steg. Denna början är så försiktigt gjord, att vi här på ett praktiskt och för staten synnerligen enkelt och billigt sätt få tillfälle att göra erfarenheter. Hur de erfarenheterna slå ut, blir bestämmande för hur nästa steg skall tagas. Nu anse herrar Widell och Ekman, att vårt näringsliv har så ofantligt gott om tid, att vi icke böra vidtaga någon sådan åtgärd just nu, utan att vi kunna vänta några år. Ja, jag tror inte, att näringsidkarna och affärsmännen äro av samma åsikt som herrar Widell och Ekman i det fallet. Jag tror, att de tvärtom äro av den åsikten, att just nu utan uppskov bör göras så mycket som möjligt från statens sida, för att statens medverkan i fråga om näringslivets utveckling skall bli den bästa, effektivaste och snabbast möjliga. Här, om någonsin, är det tydligen rent praktiska synpunkter, som skola läggas på frågan och icke lönetekniska synpunkter.

På grund således av att dessa båda nya departement äro departement, avsedda direkt till näringslivets tjänst och utveckling, och på grund av att just praktiska synpunkter i detta fall mer än i alla andra äro synnerligen nödvändiga att anlägga, ber jag, herr talman, att få yrka bifall till reservationen.

Herr Ekman, Carl Gustaf: Jag måste säga, att jag har synnerligen svårt att förstå, hur herr Swartz kunde avsluta sitt anförande, som han gjorde, med det citat han framdrog, och åberopa det

som skäl för bifall till reservanternas ståndpunkt i detta fall. Han talade om den, som fått skutan och som tillade: »var så god och ge oss bemanningen också, ty eljest är erhållandet av själva skutan värdelöst!»

Aug. kommunika-
tions-
departementets
organisation.

(Forts.)

Här är det ju så, att man genomfört en departementalreform, där man försökt utrusta de olika departementen med tjänstemän på sådant sätt, att departementen skulle på ett ändamålsenligt och lämpligt sätt kunna fylla sin uppgift, varje departement på sitt särskilda verksamhetsområde. I den beredning, som föregått reformen, ha deltagit praktiska män, i denna beredning har också deltagit riksdagen, som ju fattat beslut i saken, och frågorna ha prövats inom tidigare regeringar, och så har man efter dessa prövningar fått fram den organisation av departementen, som nu senast blivit beslutad. Kan man då, sedan detta skett, sedan man fått pröva, i vilken mån man behöfve skiftade arbetskrafter inom de olika departementen, och sedan man skapat befattningar för dessa arbetskrafter, komma och säga: »ja, detta departement liknar i sitt förevarande skick en bemanningslös skuta. Få vi icke ytterligare och andra arbetskrafter, kan departementet icke fungera.» Jag måste säga mig, att detta är ett sätt att resonera, som jag omöjligt kan förstå.

Det är vidare icke så, att jag i mitt tidigare uttalande gjorde gällande, att den tekniska sakkunskapen icke skulle bliva tillräckligt gott representerad av en byråchef i den ställning denne får — den saken vill jag inte yttra mig om nu, jag kommer senare tillbaka därtill, ty jag finner, att även på den punkten kunna vissa invändningar göras — men mitt resonemang gick ut ifrån, att den tekniska sakkunskapen skulle kunna bliva *lika* gott och kanske *bättre* representerad utan den tillökning av funktionärer, som reservanterna förordade. Och *kan* detta ske, kan den tekniska sakkunskapen bliva representerad av de ordinarie befattningshavarna och därigenom komma i en mera auktoritativ ställning och utöva starkare inflytande, utan att ytterligare en ämbetsman tillsättes, bör det åtminstone ur riksdagens synpunkt vara angeläget att söka lösa frågan på det sättet.

Jag måste för övrigt säga, att den föreslagna extra byråchefen blir en rätt egendomlig figur. Herr Swartz sade, att det skulle bli svårt att finna en person, som skulle kunna motsvara de önskingar och fordringar, som man förbinder med en statssekreterarebefattning, om han dessutom skulle vara tekniker. Ja, men skulle det inte vara lättare att finna en tekniker, som vill åtaga sig att sköta denna befattning, om han får statssekreterares ställning i departementet, än om han endast blir extra byråchef? Det är visserligen sant, att han i sistnämnda egenskap enligt reservanternas förslag blir tillförsäkrad 1,000 kronors högre lön. Men eljest vill man väl alltid, när det är tal om att försöka förvärva goda krafter för vissa uppgifter, inte bara se på löneförmånerna, utan också se till, att vederbörande kommer i sådan ställning och får utöva sådant inflytande, att han inte blir subordinerad under många andra, utan kan få verkligt inflytande på vad som skall göras och icke göras, att han med andra ord, inte blir en

*Ang. kommunika-
tions-
departementets
organisation.*
(Forts.)

fullkomligt betydelselös kraft. Jag tror, att en verkligt kunnig, dugande och intresserad tekniker, om han finge välja mellan den ställning en statssekreterare intar och den ställning denne extra byråchef skulle erhålla, trots de 12,000 kronornas lön, såvitt jag förstår, nog utan tvekan skulle välja statssekreterareställningen, såvida han med sin anställning vill förbinda möjligheten att kunna utträta någonting på ifrågavarande område.

Herr Swartz påvisade också, att med befattningen statssekreterare har man förbundit en viss samstämmighet i uppfattningen mellan departementschefen och statssekreteraren. Ja, men även denna tidigare såsom önskvärd betecknade princip får man väl ändå tänka sig böra tillämpas med modifikation. När det gäller ett kommunikationsdepartement, kan jag mycket väl tänka mig, att en statssekreterare kan fungera under en departementschef med en från statssekreterarens mycket avvikande politisk åskådning. Inom ett kommunikationsdepartement gäller det väl lösningen av sådana uppgifter, att man inte skall behöva utgå från såsom någonting självfallet, att statssekreterarna skola behöva växla med regeringarna, utan man bör tvärtom kunna tänka sig, att om man på en sådan post får en kunnig och lämplig person, kan han stå kvar under olika regeringar. Det förefaller mig för övrigt rätt egendomligt, att man från herr Swartz' sida hör påpekas såsom någonting önskligt och lämpligt och någonting, som han finner sig böra räkna med, att även i ett kommunikationsverk de politiska synpunkterna skola vara så pass förhärskande, att innehavarna av en statssekreterareställning även där skola behöva växla med regeringarna. Jag kan inte finna annat än att det vore rätt naturligt, om ställningen vore den motsatta, så att det tvärtom vore på utpräglande vänsterhåll som gjorde gällande den meningen, under det herr Swartz uppträdde som praktisk och moderat representant för den motsatta åskådningen.

Herr Swartz sade vidare, att om man sätter till en sådan tjänsteman som det här är fråga om, i kommunikationsdepartementet, med dess rent praktiska uppgifter, behöver det inte nödvändigt följa ett fortsättande på den inslagna vägen, när det gäller vissa andra departement. Ja, jag frågar: om man ser på jordbruksdepartementet, är det inte praktiska uppgifter där också, som skola lösas? Kan man inte tänka sig ett behov av en speciell expert också i jordbruksdepartementet, om departementschefen icke vore speciellt sakkunnig och om statssekreteraren där vore en endast juridiskt och administrativt utbildad tjänsteman? Och jag frågar mig, huruvida det icke i viss omfattning, om också förhållandet inte är fullt analogt, skulle kunna ställa sig på liknande sätt, även när det gäller finansdepartementet. Jag tror sålunda, att man inte med en hänvisning till, att det här gäller enbart de praktiska frågorna i kommunikationsdepartementet, får säga sig, att vad man här föreslår icke behöver få en fortsättning, som i någon mån skulle behöva genera, när det gäller att fatta beslut i nu föreliggande fall.

Jag vill sålunda framhålla, att de skäl, som äro anförda för re-

servanternas förslag, synas mig icke vara synnerligen starka, och jag tycker det är ytterst egendomligt, att man på detta sätt skall få för sig framlagt som ett oundgängligt behov tillsättandet av en ny tjänsteman så omedelbart sedan organisationen av statsdepartementen skett. Och till herr Olsson vill jag i korthet säga, i anledning av hans uttalande, att tjänstemannasympunkterna icke få vara de dominerande i debatten om denna sak, att det förefaller mig, att därest vi få anställa en statssekreterare och en expeditionschef i kommunikationsdepartementet, vilka båda två äro juridiskt och administrativt utbildade tjänstemän, sålunda med den vanliga ämbetsmannautbildningen, komma väl deras synpunkter att bli förhärskande i vida större omfattning, än om man nöjer sig med, som man enligt mitt förmenande mycket väl kan göra, att den ena av dessa funktionärer i detta departement är en juridiskt och administrativt utbildad tjänsteman, medan vi lämna den andra befattningen åt en tekniker. Därigenom skulle uppenbart, såvitt jag förstår, de rent praktiska och tekniska synpunkterna få lättare att göra sig gällande inom departementet, än om man låter dessa sistnämnda synpunkter företrädas enbart av en extra byråchef.

Ang. kommunikationsdepartementets organisation.
(Forts.)

På grund av vad jag sålunda anfört, herr greve och talman, vidhåller jag mitt yrkande.

Herr S w a r t z: Herr talman! Endast några få ord. Den föregående ärade talaren förvånade sig över att jag i detta sammanhang kunde erinra om von Friesens ord om skutan och besättningen, och han menade tro på, att vi här ju redan givit skutan en besättning. Inte borde man då komma och tala om att man bara givit vederbörande en bemanningslös skuta.

Jag vill erinra den föregående talaren om att det icke heller var von Friesens mening, då han fällde detta yttrande, att påstå, att han fått bara en organisation utan några som helst arbetskrafter. Men det var fråga om han möjligen icke skulle få de arbetskrafter han ansåg vara särskilt av nöden. Det är precis samma förhållande här, synes det mig, och därför anser jag, att man mycket väl i här föreliggande fall kan använda detta uttalande och göra denna erinran — varje liknelse haltar, som herr Ekman torde veta, alltid i någon mån, men själva innebörden står kvar.

Nu har herr Ekman återigen talat om att man skulle bäst tillgodose detta tekniska behov, för vars tillgodoseande han till min stora glädje talade sig alltmera varm, genom att uppställa den fordran, att statssekreteraren skulle vara en tekniker. Jag måste ännu en gång erinra därom, att i så fall gör man hela saken beroende utav departementschefens personliga uppfattning, ty det är ju dock så, att det är han som utövar inverkan på valet av statssekreterare, och jag vill säga herr Ekman, att det är ingalunda jag, som velat framställa såsom någonting önskvärt och lämpligt, att vid tillsättandet av statssekreterarposterna de politiska synpunkterna skola få spela så stor roll. Jag var med i den regering, som lade fram förslaget om statsdepar-

Ang. kommunika-
tions-
departementets
organisation.
(Forts.)

tementalreformen, och där voro vi angelägna just att framhålla, att så icke borde bliva fallet. Men jag skulle mycket missminna mig, om det icke var så, att det i stället från åtskilliga håll i riksdagen framhölls, att det måste bliva på detta sätt. Och därför blev det så; jag önskade det ingalunda, men så blev det.

Därjämte måste jag säga, att jag inte rätt förstår, att det skulle vara lättare att finna en lämplig person, för den händelse man gjorde denne tekniker till statssekreterare. En statssekreterare har dock åtskilligt annat att göra än att behandla den tekniska sidan av spörsmålen. Jag kan inte förstå annat än att man i så fall ställer fordringarna på denne statssekreterares kvalifikationer högre, än som är rimligt och resonligt, och ändå högre, än statsutskottet redan förklarat vara möjligt att uppnå. På den vägen tror jag alltså icke man kan komma fram.

Jag skulle också vilja framhålla vissa personliga erfarenheter, som jag har på detta område och som i någon mån torde förklara, att jag är så angelägen, att vederbörande departementschef måtte få det stöd man här ber om. Det var som chef på sin tid för finansdepartementet, varifrån största delen av de ärenden, som skola handläggas av handelsdepartementet, kommer att överflyttas, som jag många gånger hade en känsla av ett mycket starkt behov av att ha någon vid min sida, med vilken jag kunde konferera angående just sådana praktiska saker det här är fråga om. Och med avseende å frågan om önskvärdheten och nödvändigheten av att ha tekniskt biträde i kommunikationsfrågor ber jag att få säga, att den erfarenheten ha vi på fjärde avdelningen i statsutskottet varje gång vi ha ett sammanträde där, att vi oupphörligt skulle behöva hjälp av tekniska experter, och det vore naturligtvis synnerligen förmånligt — ehuru det är en orimlig begäran — om vi där hade någon, som vi i detta avseende hade att lita till från det ena året till det andra. För Kungl. Maj:t och departementschefen är en sådan fordran naturlig, för oss vore den för långt gående. Men å andra sidan skulle avdelningen icke vara belåten med att som *sekreterare* tjänstgjorde en tekniker, eller om teknikern dessutom skulle sköta sekreterargöromålen. Det är två skilda saker. Och är det så inom en avdelning av statsutskottet, så är det det ännu mer inom ett departement.

Alla praktiska synpunkter härvidlag — och det är dock dem, som vi måste hålla fast vid — tala för ett bifall till Kungl. Maj:ts förslag.

Efter det överläggningen förklarats härmed slutad, gjorde herr talmannen i enlighet med de yrkanden, som därunder framkommit, propositioner, först på bifall till vad utskottet i punkten A hemställt, såvitt rörde kommunikationsdepartementet, samt vidare därpå att kammaren skulle bifalla utskottets hemställan med den ändring, som i fråga om punkten A 2) d) angivits i den av herr Swartz m. fl. vid denna punkt anförda reservation; och förklarade herr talmannen, efter att hava upprepat propositionen på bifall till utskottets hemställan, sig finna denna proposition vara med överbärande ja besvarad.

Votering begärdes, i anledning varav uppsattes, justerades och anslogs en så lydande omröstningsproposition:

*Ang. kommunika-
tions-
departementets
organisation.
(Port.)*

Den, som bifaller vad statsutskottet hemställt i sitt utlåtande nr 18, punkten A, så vitt rör kommunikationsdepartementet, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, bifalles utskottets hemställan med den ändring, som i fråga om punkten A 2) d) angivits i den av herr Swartz m. fl. vid denna punkt anförda reservation.

Vid slutet av den häröver anställda omröstningen befunnos rösterna hava utfallit sålunda:

Ja — 31;

Nej — 57.

Punkten A, såvitt beträffade finansdepartementet.

*Ang. ändrad
organisation
av finans-
departementet.*

Herr Öhngren: Herr greve och talman, mina herrar! Det kan möjligen anses förmätet att begära denna kammars bifall till en motion, som står i direkt strid mot den kungliga propositionen och som av flertalet inom statsutskottet blivit avstyrkt, i all synnerhet som frågan rör ett så mindre intressant ämne som omvårdnaden om näringarna. Men icke dess mindre vågar jag taga kammarens uppmärksamhet några ögonblick i anspråk.

Redan förlidet år vid departementalreformens föredragning i kammaren uttalade jag en önskan om, att ärenden rörande bankväsendet måtte förläggas under handelsdepartementet, och jag gjorde det i känslan av, att skada för näringslivet kommer att uppstå, därest bankväsendet, som är näringslivets förnämsta komplement och det förnämsta medlet till utveckling, skulle komma att förläggas under finansdepartementet, som hädanefter kommer att få helt andra uppgifter. Att jag icke står ensam om denna uppfattning, framgår också därav, som i propositionen antytts, att en hel del erfarna män inom näringslivets olika områden uttalat en liknande önskan, att Stockholms handelskammare uttalade sig såväl år 1914 som sedermera 1919 i samma riktning, att Malmö handelskammare förlidet år enhälligt uttalade samma önskemål och att pressen, tidningar av olika åsikter i övrigt, enhälligt, såvitt jag kunnat se, instämt i detta. Alla framhålla, att bankärendena böra förläggas under handelsdepartementet, där man skulle kunna påräkna de bästa förutsättningar för deras behandling. Dessutom påpekas av flera, att finansdepartementet hädanefter kommer att utslutande syssla med statsfinansiella ärenden, således budgetärenden, skatteärenden och den oändliga rad av ärenden, som därmed sammanhånga. Som en följd därav komma

*Ang. ändrad
organisation
av finans-
departementet.*

(Forts.)

givetvis de finansministrar, som hädanefter skola utses, att företrädesvis väljas bland de män, som ha de största insikter i dithörande frågor; och man torde endast komma att fästa mindre avseende vid, om samma personer också lyckligtvis skulle ha sinne och kunskaper för behandling av bankärendena.

Då det nu från alla håll, som saken berör, har uttalats en önskan i denna riktning, uppställer man för sig den frågan: hur kan det då vara möjligt, att statsrådet funnit skäl att tillstyrka ett kvarstående av dessa ärenden inom finansdepartementet, som ej är inrättat för detta ändamål? Av propositionen finner man då, att Svenska bankföreningen ej velat uttala någon bestämd mening, men likväl framhållit, att många beaktansvärda skäl finnas för överföring av dessa ärenden till handelsdepartementet. Slutligen ställer sig föreningen tveksam och den anger denna sin tveksamhet bero därpå, att bankärendena hittills blivit väl behandlade inom finansdepartementet. Ja, att så varit fallet, därpå tvivlar varken jag eller någon annan, men förhållandet blir naturligtvis nu helt annorlunda. Förr ha såväl näringslivets ärenden som bankärenden gemensamt behandlats just inom finansdepartementet. Hädanefter uppstår en skillnad. Näringslivets frågor, handels-, sjöfarts- och industrifrågor komma att behandlas inom handelsdepartementet, men de för dem viktigaste frågorna komma att kvarstå inom finansdepartementet, och sålunda komma de förmodligen mera att behandlas som bisaker. Men på samma gång framhäver Svenska bankföreningen med mycken skärpa, att bankerna och bankinspektionen böra förläggas till det departement, där man kan påräkna, att dessa ärenden skola erhålla den mest affärsmässiga och snabba behandling. Då torde väl ingen kunna bestrida, att detta lättast sker genom, att ärendena hänförs till handelsdepartementet. Herr statsrådet och chefen för finansdepartementet framhåller själv i sin proposition, att det torde vara obestridligt, »att särskilt ett nytt, av förut tillämpad praxis mera obundet departement, bör hava tillfälle att så anordna det departementala arbetet, att snabbheten och effektiviteten fullt ut tillgodoses».

Jag kan icke förstå annat än, att däri ligger ett direkt erkännande av, att dessa ärenden böra förläggas till handelsdepartementet. Svenska bankföreningen kommer med ytterligare ett skäl, som kan tillmätas en viss vikt och förmodligen verkat avgörande på herr statsrådet. Den säger nämligen, att det för densamma avgörande är, att riksbanken fortfarande skulle sortera under finansdepartementet, och att ärenden rörande övriga banker böra höra till samma departement. Ja, så förefaller det verkligen, då man genomläser propositionen första gången, men tänker man sig, att riksbanken är en aldeles särskild bankinstitution, en regulator för de övriga bankerna, vilken styres av riksdagen, torde väl sammanhanget mellan privatbankerna och riksbanken i detta avseende vara tämligen litet, och för näringarna torde det vara rent betydelselöst, åtminstone i det närmaste, om riksbanken av statsfinansiella skäl skulle kvarstå under finansdepartementet. För mig personligen framstår det så-

som klart, att de få ärenden, som kunna ifrågakomma från riksbanken, lika väl kunna komma under handelsdepartementets fördragning som under finansdepartementets behandling. Men det är ju en sak för sig. Även om riksbanken icke skulle överföras, utan som sagt av statsfinansiella skäl skulle behöva kvarstå, tror jag ej, att det i huvudsak har någon inverkan. Ett klart avstyrkande tyckes däremot föreligga från bankinspektionen, men det har jag redan i min motion klarlagt, att det är på mycket betänkliga skäl, som icke äro hållbara i något avseende.

Ang. ändrad
organisation
av finans-
departementet
(Forts.)

Jag har nu i all korthet härmed velat ådagalägga, att alla, som saken rör, åtminstone flertalet av näringslivets främsta och mest erfarna män, tillstyrkt detta överförande, att handelskammaren i Stockholm upprepade gånger tillstyrkt det, att vidare allmänna handelskammarmötet i Malmö enhälligt påyrkat detta överförande, liksom sedermera även pressen enhälligt framfört samma önskan. Vidare vill jag påpeka den ofantliga nyttan, som skulle ligga i att detta ärende avgjordes nu, då det nya departementet skall anordnas. Här kunna vi givetvis i detta avseende ingenting bestämt besluta, endast framföra en önskan.

Jag hemställer därför, herr vice talman, på grund av de skäl jag nu anfört och på de ytterligare grunder, som finnas angivna i min motion, att riksdagen i den skrivelse, vari Kungl. Maj:ts proposition nr 3 besvaras, ville uttala, att riksdagen anser lämpligt, att bankinspektionen samt ärenden rörande bank-, fond- och hypoteksväsendet överföras från finansdepartementet till handelsdepartementet, och att riksdagen med den ändring, som därav må föranledas, bifaller vad utskottet hemställt beträffande finansdepartementet.

Herr W i d e l l: Herr vice talman! Den föregående ärade talararen förklarade, att från näringarnas sida enhälligt gjorts den mening gällande, att bankärendena borde överflyttas till handelsdepartementet, och vidare att *alla* de, som saken rör, vore av denna mening. Jag undrar, om det icke ligger någon liten överdrift i dessa påståenden. De näringarnas representanter, som uttalat sig, äro, så vitt jag hört och känner till, endast handelskamrarna, men som bekant representerar ej handelskamrarna hela vårt näringsliv; det finns också något som heter jordbruket, som ej representeras av handelskamrarna. Och när det säges, att »alla, som saken rör», yrkat på överflyttning till handelsdepartementet, så lär väl bankväsendet röra icke blott jordbrukarna, som jag nyss nämnde, utan hela dessa delar av svenska folket, som har penningar att sätta in i bankerna. Jag tror, att saken icke ställer sig så enkel.

Jag vill i övrigt gärna medgiva att hela denna fråga om bankernas förläggande till handelsdepartementet eller finansdepartementet, icke förefaller mig så särskilt viktig. Det kan anföras goda skäl för båda ståndpunkterna. För min del tror jag dock, att de bästa skälen tala för, att bankerna få vara kvar under finansdepartementet. I varje fall vill jag för min del bestämt göra gällande, att riksbanksärenden och övriga bankärenden icke böra

Ang. ändrad
organisation
av finans-
departementet.

(Forts.)

vara skilda, utan att alla ärenden, som röra bankväsendet, böra handhavas av ett och samma departement. Då förefaller det mig onekligen vara ganska starka skäl för, att finansdepartementet får behålla bankärendena. Det finns för närvarande kanske ingen viktigare fråga för hela vårt bankväsende än att upprätthålla vårt penningväsende, vår valuta. Men det är en sak, som utan tvivel åligger finansdepartementet. Rikets mynt- och penningväsende skall enligt Kungl. Maj:ts förslag — i den delen har förslaget icke mött opposition från något håll — vila under finansdepartementet. Det förefaller mig då, att häri ligger ett starkt skäl för, att bankväsendet får kvarbliva under detta departement. Också har ju, som den föregående ärade talaren omnämnde, icke heller den myndighet, som det närmast gäller, bankinspektionen, haft något att erinra mot, att dessa ärenden stå kvar under finansdepartementet, utan tvärtom avstyrkt deras överflyttande till handelsdepartementet.

På grund av vad jag anfört, herr vice talman, ber jag att få yrka bifall till utskottets förslag i denna del.

Herr Re n t e r s k i ö l d: Herr vice talman! Jag begärde ordet i denna fråga, icke för att beröra det spörsmål, som av senaste talare diskuterats, utan av en helt annan grund. I Kungl. Maj:ts framställning talas om upprättandet av en budgetbyrå och det säges i referatet av Kungl. Maj:ts framställning, till vilken utskottet anslutit sig, att en sådan byrås inrättande skulle vara av behovet påkallad, men att frågan också bör prövas med hänsyn till den ifrågasatta omläggningen av budgetåret. Det är med avseende på denna senare synpunkt jag begärde ordet, icke för att nu debattera frågan, utan endast för att säga, att enligt mitt förmenande denna fråga är så pass betydelsefull och viktig ur konstitutionell synpunkt, att vi icke få bedöma den endast efter finansiella eller finanstekniska synpunkter. Då jag med min röst bidrager till ett bifall till Kungl. Maj:ts förslag om en budgetsbyrås upprättande, kan jag *icke* göra det med hänsyn till vad som anförts angående budgetsårets omläggning, utan uteslutande med hänsyn till den förra delen av motiveringen.

Jag begagnar tillfället att härvid fästa uppmärksamheten på, att det är fråga om Kungl. Maj:ts ställning till finansmakten med hänsyn både till täckningsmedel och förfogandet över dessa och att det berör § 109 regeringsformen i sådan utsträckning, att man måste bli betänksam, huruvida denna reform verkligen är behövlig och lämplig. Därjämte giver också motiveringen vid handen, att det är fråga om att upprätta och anordna en helt annan form än hittills. Såvitt jag kan se, skulle riksdagens skrivelser, som avlåtas successivt, komma att av Kungl. Maj:ten expedieras, d. v. s. tråda i verkställighet, innan hela statsregleringen fullbordats.

I detta sammanhang kan jag icke underlåta att påpeka yttrandet om upprättandet av ett budgetkansli inom riksdagen och om

mycket intim samverkan mellan finansdepartementet och budgetkansliet. Det ligger däri en fara även för riksdagens ställning till statsregleringen just därför, att hela riksdagsarbetet på detta sätt skulle bli mera vad man kallar byråkratiserat. Så har redan förut skett i den allra största utsträckning, och detta är visserligen endast en konsekvens därav. Men med denna byråkratisering av riksdagsarbetet på detta område, med uppgående i alla små detaljer, förlorar riksdagen sitt verkliga inflytande på statregleringen i sin helhet, och för min del har jag icke utan vidare velat låta, genom ett beslut, frågan på något sätt prejudiceras.

Ang. ändrad
organisation
av finans-
departementet
(Forts.)

Med denna reservation ber jag, herr vice talman, att få yrka bifall till utskottets hemställan.

Herr Jeansson: Såsom framgår av utskottets betänkande, har jag vid punkt D reserverat mig mot utskottets behandling av herr Lübecks motion, vilken nära sammanfaller med den av herr Öhngren väckta motionen. Yrkandena äro olika, men sedan, såsom jag funnit, herr Öhngren ändrat sitt yrkande, så att det kommit i ungefärlig överensstämmelse med herr Lübecks motion, ber jag nu att redan vid denna punkt få med några ord motivera min reservation.

Jag har samma åsikt som den herr Öhngren uttalat, vilken åsikt också hyses av handelsns, industrins och sjöfartens representanter. Herr Öhngren har så noga och detaljerat här framhållit de starka skäl, som tala för att förlägga bankväsendet till handelsdepartementet, att jag icke vidare behöver gå in på den frågan. Jag hemställer dock till den ärade representanten för statsutskottet, om han fortfarande, efter det yttrande herr Öhngren haft, kan hålla fast vid statsutskottets motivering för avslag, »att ej tillräckliga skäl anförts».

Herr Widell erinrade om, att handelskamrarna icke representera näringsidkarna i sin helhet. Ja, det är ju riktigt, men de representera dock en så betydande del av Sveriges näringsidkare, nämligen alla de som driva handel, industri och sjöfart, att man måste säga, att de utgöra ett representativt forum, vars mening och önskemål man icke alldeles kan ringakta. Det är sant, att jordbrukarna icke äro med, men jag tror, att jordbrukarna i detta fall stå idkarna av handel, industri och sjöfart närmare än vad byråkratien gör. Jordbrukarna ha samma intresse beträffande bankväsendet som vi, nämligen, såsom herr Öhngren framhöll, att bankväsendet sorterar under en ledning, som står närmare näringarna, än vad chefen för finansdepartementet kommer att göra. Jag vill icke härmed på något vis ha sagt, att icke finansdepartementets hittillsvarande chefer visat stor förståelse för näringarna. De förtjänta och högt framstående män, som hittills under gångna tider stått i spetsen för finansdepartementet hava visat motsatsen, men i framtiden kan man tänka sig, att finansministern blir mera en skatteminister. Han skall pressa näringarna så hårt som möjligt, och att han då icke alltid blir vår vän kan man väl vänta sig och förstå. Att under sådana förhållanden

Ang. ändrad
organisati on
av finans-
departementet.

en så viktig näringsgren som bankerna med hypoteks- och fondväsendet skall lyda under finansdepartementet är väl ändå icke alldeles riktigt.

(Forts.)

Statsutskottets egentliga motiv för sitt avslagsyrkande torde emellertid varit, att bankspektionen, »vilken ärendet närmast berör», som utskottet säger, avstyrkt. Men jag måste säga, att även det motivet kan väl icke vara hållbart. Icke kan man väl rimligen påstå, att saken närmast berör bankspektionen. Denna sak berör närmast näringarna. Bankspektionen är en institution, vilkens huvudsakliga uppgift är att kontrollera bankerna, att se till att insättarna få ut sin rätt. Om en sådan institution lyder under finansdepartementet, om den i finansministern har sin högsta chef eller i handelsministern, torde vara tämligen likgiltigt. Men om handels-, industriens och sjöfartens utöfvare lyda under den ene eller den andre, det har, såsom herr Öhngren framhållit, och såsom handelskamrarna uttalat, stor betydelse.

Ja, mina herrar, vi stå nu vid det länge efterlängtade målet att få ett eget handelsdepartement. Handels- och näringarnas män stå i stor tacksamhetsskuld till statsmakterna, och icke minst till denna kammare för det understöd och den välvilja, som härmed visats dem. Men jag tror, att det vore att förminska betydelsen av vad vi fått, om en så viktig näringsgren som bankerna med därtill hörande hypoteks- och fondväsende skulle tagas ifrån handelsdepartementet. Jag tror, att det skulle kännas som en besvikelse, och jag vädjar därför till denna kammare, att den måtte visa mera förståelse vid det beslut, som nu kommer att fattas, än statsutskottet gjort.

Jag ber att få hemställa om bifall till det av herr Öhngren gjorda yrkandet.

Herr Widell: Herr vice talman! Med anledning av herr Reuterskiölds anförande ber jag få uttala — och jag är förvissad om, att jag därvid uttrycker en samfäll mening hos statsutskottet — att det förhållandet, att finansministerns uttalande till statsrådsprotokollet angående budgetsbyrån och budgetsarbetet in extenso är intaget i utskottets utlåtande, icke på något vis får tolkas så, att utskottet därmed skulle ha godkänt allt vad prookollet innehåller. Jag vill uttryckligen betona detta. Det var i statsutskottet, just med hänsyn till de farhågor herr Reuterskiöld framhållit, fråga om att taga ut anförandet ur betänkandet, men man avstod därifrån på grund av typografiska skäl. Emellertid vill jag än en gång upprepa, att statsutskottet icke anslutit sig till allt vad där står.

Beträffande herr Jeanssons anförande, frågade han mig, om jag hörde rätt, huruvida jag ej fann de skäl herr Öhngren anført för bankväsendets överflyttande till handelsdepartementet tillräckliga. Därpå har jag redan svarat, då jag sade, att jag anser, att bättre skäl tala för, att bankväsendet får vara kvar inom finansdepartementet.

Vad beträffar herr Jeanssons yttrande, att bankspektionen en-

dast uttalat sig om, vart den själv skulle höra, så är detta icke förhållandet, ty i och med det att beslut fattas, att bankinspektionen skall vara kvar inom finansdepartementet, ligger däri inneslutet, att hela bankväsendet skall vara kvar. Detta måste givetvis bankinspektionen haft klart för sig, då den avgav sitt utlåtande, och bankinspektionen får väl anses ha någon sakkunskap på bankväsendets område.

*Ang. ändrad
organisation
av finans-
departementet.
(Forts.)*

Jag har ingen anledning att frångå mitt förut framställda yrkande.

Herr *J e a n s s o n*: Jag ber gentemot föregående talare få erinra om att jag framhöll det oriktiga uti att statsutskottet fäst mera vikt vid vad bankinspektionen haft för mening än handelskamrarna, vilket jag som näringsidkare fann ganska besynnerligt.

Jag vidhåller mitt yrkande.

Sedan överläggningen ansetts härmed slutad, yttrade herr vice talmannen, som för en stund övertagit ledningen av kammarens förhandlingar, att under överläggningen yrkats dels bifall till vad utskottet i nu föredragna delar av punkten A hemställt, dels ock, av herr *Öhngren*, att riksdagen i den skrivelse, vari Kungl. Maj:ts proposition nr 3 besvarades, skulle uttala, att riksdagen ansåge lämpligt, att bankinspektionen samt ärenden rörande bank-, fond- och hypoteksväsendet överfördes från finansdepartementet till handelsdepartementet, och att riksdagen med den ändring, som därav kunde föranledas, bifulle vad utskottet hemställt beträffande finansdepartementet.

Därefter gjorde herr vice talmannen propositioner enligt berörda yrkanden och förklarade sig anse propositionen på bifall till utskottets hemställan i förevarande delar vara med övervägande ja besvarad.

Herr *Öhngren* begärde votering, i anledning varav uppsattes, justerades och anslogs en så lydande omröstningsproposition:

Den, som bifaller vad statsutskottet hemställt i sitt utlåtande nr 18, punkten A, så vitt rör finansdepartementet, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, bifalles herr *Öhngrens* under överläggningen framställda yrkande.

Omröstningen företogs, och vid dess slut befunnos rösterna hava utfallit sålunda:

Ja — 57;

Nej — 22.

Herr statsrådet *Holmquist* avlämnade Kungl. Maj:ts propositioner:

nr 68, angående anslag till uppehållande av verksamheten vid den vid konsthögskolan anordnade skolan för dekorativ konst;

nr 69, angående vissa inredningsarbeten i nationalmuseibyggnaden;

nr 71, angående tjänstårsberäkning för professorerna C. O. Lagercrantz och B. I. Hesselman med avseende å deras rätt till ålders-tillägg; samt

nr 85, med förslag till förordning angående ändrad lydelse av 4 § 2 mom. i förordningen den 30 maj 1919 om rätt för kommun att upptaga särskild avgift vid vissa offentliga nöjeställningar.

Fortsattes föredragningen av statsutskottets utlåtande nr 18, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående ändrad organisation av statsdepartementen jämte i ämnet väckta motioner.

Punkten A, såvitt rörde ecklesiastik- och handelsdepartementen.

Vad utskottet hemställt bifölls.

*Extra anslag
till handels-
departementet.*

Punkten B.

I denna punkt hade utskottet hemställt, att riksdagen måtte avslå Kungl. Maj:ts framställning om anvisande på extra stat för år 1921 av ett förslagsanslag, högst, 13,200 kronor för upprätthållande av handelsdepartementets verksamhet.

I en vid punkterna B och C avgiven reservation hade herrar *C. J. G. Swartz, O. Olsson, J. Jeansson, A. Pers, J. B. Eriksson* i Grängesberg, *A. Anderson* i Råstock, *S. E. J. Lübeck* och *F. T. Hamrin*, under hänvisning till vad i reservationen vid punkt A 2) d) anförts, förklarat sig anse, så vitt anginge punkten B, att utskottet bort hemställa, att riksdagen för upprätthållande av handelsdepartementets verksamhet på extra stat för år 1921 anvisa ett förslagsanslag, högst, 12,000 kronor.

Herr *Swartz*: Herr talman! Med hänvisning till den diskussion, som nyss förts under punkten rörande kommunikationsdepartementet, ber jag att få yrka bifall till den av mig med flera avgivna reservationen, som går ut på anvisande av anslag för anställande av en teknisk extra byråchef i handelsdepartementet.

Efter härmed slutad överläggning yttrade herr talmannen, att beträffande nu föredragna punkt B endast yrkats, av herr *Swartz*, att det förslag skulle antagas, som innefattades i den av honom m. fl. rörande denna punkt avgivna reservation.

Sedermera gjordes propositioner, först på bifall till vad utskottet i den under behandling varande punkten hemställt samt vidare på bifall till herr Swartz yrkande; och förklarades den senare propositionen vara med övervägande ja besvarad.

Extra anslag till handelsdepartementet.
(Forts.)

Punkten C.

I denna punkt hade utskottet hemställt, att riksdagen, vad anginge förhållandena för tiden 1 juli—31 december 1920, måtte

Anslag å tilläggsstat till vissa departement.

dels medgiva, att vissa i denna punkt nämnda å riksstaten för år 1920 uppförda anslag finge, i den mån de belöpte å senare hälften av samma år, efter Kungl. Maj:ts närmare beprövande tagas i anspråk för åtskilliga närmare angivna ändamål;

dels ock, såsom förstärkning av eljest för ändamålet tillgängliga medel, för upprätthållande av justitie-, social-, kommunikations-, finans- och handelsdepartementens verksamhet å tilläggsstat för år 1920 såsom förslagsanslag, högst, anvisa

under andra huvudtiteln:

för justitiedepartementet ett belopp av 4,350 kronor;

under sjätte huvudtiteln:

för social- och kommunikationsdepartementen ett belopp av 40,900 kronor.

att efter Kungl. Maj:ts närmare beprövande mellan sistnämnda båda departement fördelas, samt

under sjunde huvudtiteln:

för finansdepartementet ett belopp av 9,400 kronor, och

för handelsdepartementet ett belopp av 42,700 kronor.

I förenämnda vid punkterna B och C av herr *C. J. G. Swartz* m. fl. avgivna reservation hade reservanterna förklarat sig anse, så vitt beträffade punkten C, att utskottet bort hemställa, att riksdagen måtte såsom förstärkning av eljest för ändamålet tillgängliga medel för upprätthållande av handelsdepartementets verksamhet på tilläggsstat för år 1920 under sjunde huvudtiteln anvisa ett förslagsanslag, högst, 48,700 kronor.

Jämväl förutberörda av herr *C. J. G. Swartz* m. fl. vid punkten A 2) d) anförda reservation hade, såsom ovan angivits, avseende å den nu föredragna punkten.

Herr *Swartz*: Även här skall jag be att få yrka bifall till den av mig med flera avgivna reservationen, vilken innebär, att å tilläggsstat för år 1920 skulle uppföras ett anslag av 6,000 kronor för anställande av en extra byråchef i kommunikationsdepartementet från och med den 1 juli och likaledes ett anslag av 6,000 kronor för liknande ändamål i handelsdepartementet.

Överläggningen förklarades härmed slutad, varefter herr talmanen yttrade, att i fråga om förevarande punkt C annat yrkande

Anslag å
tilläggsstat
till vissa
departement.

(Forts.)

förekommitt, än, av herr *Swartz*, att kammaren skulle bifalla vad utskottet hemställt med de ändringar, som förordats i de av honom m. fl. beträffande denna punkt avgivna reservationer.

Sedermera gjordes propositioner, först på bifall till vad utskottet i punkten C hemställt, samt vidare på bifall till herr *Swartz* yrkande; och förklarades den senare propositionen vara med övervägande ja besvarad.

Punkten D.

Vad utskottet hemställt bifölls.

Ang.
kompensation
i nyodlingar
för jord, som
upplåtes eller
användes för
annat ändamål
än jordbruk.

Föredrogs ånyo andra lagutskottets utlåtande nr 5, i anledning av väckt motion om skrivelse till Kungl. Maj:t med begäran om utredning och förslag till lag rörande skyldighet för den, som upplåter eller använder jord för annat ändamål än jordbruk, att sörja för kompensation i nyodlingar.

I en inom första kammaren väckt, till lagutskott hänvisad motion, nr 44, vilken behandlats av andra lagutskottet, hade herr *Dalberg* föreslagit, att riksdagen ville besluta att i skrivelse till Kungl. Maj:t anhålla om utredning och förslag till lag angående skyldighet för alla, som upplåte odlad jord för andra ändamål än jordbruk, så ock för alla, som redan använde sådan jord till dylika ändamål, att antingen själva odla motsvarande jord eller betala erforderligt belopp till en fond, vars medel skulle användas till verkställande av nyodlingar.

Utskottet hade i föreliggande utlåtande på angivna skäl hemställt, att förevarande motion icke måtte till någon riksdagens åtgärd föranleda.

Herr *Dalberg*: Jag förstår, att det ej tjänar något till att tala för motionen emot ett enhälligt utskott, men jag kan ej låta utskottets motivering stå oemotsagd.

Utskottet säger först, att igenläggande av jord för dess användande för andra ändamål icke förekommitt i den omfattning, att därav ur jordbruksekonomisk synpunkt bör föranledas en lagstiftning.

Idén om motionen fick jag vid ett samtal med en, som har hand om en av de största bruksegendomar. Han sade, att, om det fortgår som hittills, står det ej på, förrän jordbruket är slut på en egendom med flera hundra tunnland. För några år sedan fanns det två ladugårdar med omkring etthundra kor, och snart äro dessa ladugårdar tomma, därför att jorden tages i bruk för andra ändamål. Den jag talade vid ansåg även, att det ej kunde göra bruket

något, om det betalade några tusen årligen till nyodlingar. Han ansåg en fara uti att minska åkerjorden, under det befolkningen i orten tillväxte ganska hastigt.

På ett annat ställe i samma socken har nyligen inköpts åkerjord för över 200,000 kronor att användas för sågverksrörelse.

Man kan därför säga, att endast i en socken är det flera hundra tunnland, som sålunda drages från jordbruket. Man behöver ej resa mycket för att finna liknande förhållanden på många andra ställen.

Aldrig kunde jag tro, att utskottet skulle förneka en så känd sak. Hade jag det trott, skulle jag hava skaffat bevis.

Så gör utskottet något till huvudsak, som jag och andra anse självfallet vara undantag från regeln, såsom ifråga om kommunikationsleder. Jag behöver väl ej försäkra, att anläggandet av sådana ej böra försvåras. De äro nog så nyttiga även för jordbruket, att de kunna undantagas i lagstiftningen.

Sedan talar utskottet om en övervakningsorganisation, som skulle kräva stora kostnader. Utskottet synes tro, att taga odlad jord i besittning för annat ändamål skulle kunna ske i hemlighet, ja, det tyckes rent av kunna förutsätta, att jorden skulle kunna gömmas undan, enär det skulle behövas en omfattande övervakningsorganisation. Nej, något sådant kan väl i all rimlighets namn icke behövas. Sådant är nog så uppenbart i orten, att det torde vara nog med inforandret en gång årligen av en uppgift från de kommunala myndigheterna eller kronobetjäningen.

Utskottets ordande om ett generellt förbud för innehavarna av odlad jord att nedlägga odlingen är nog lika besynnerligt. Något sådant kan väl ej behövas. Gammal odlad jord är väl odlad, även om den nedlägges något år.

Vidare påstår utskottet, att ersättningen för nyodlingen komme att på olämpligt sätt konkurrera med den ifrågasatta kommunala värdestegringskatten? Men om så vore, vad vore väl för skada skedd därmed? I nyodlingen finge man ju ett skatteobjekt, som motsvarade minskningen. Nu är det dock så, att jord, som komme under en sådan skatt, torde hava ett värde av i medeltal två kronor kvadratmetern. Jord kan man få odlad för ett tusen kronor tunnlandet eller tjugo öre kvadratmetern, d. v. s. en tiondedel av värdet av den jord, som skulle beröras av den ifrågasatta skatten. Då all värdering av sådan jord för den ifrågasatta skatten måste ske approximativt, kan en tiondedel ej spela avsevärd roll. Man hör så ofta talas om nödvändigheten av att skydda skogens återväxt. Och vi ha ju en lag om skyldighet för dem, som avverka, att sörja för denna återväxt. Ja, i ondags hörde vi, hur nödvändigt det var att skydda villebrådet. Hur kan det då vara möjligt, att man ställer sig så likgiltig till förslag om åtgärder att bevara den odlade jordens areal lika stor? Då våra förfäder med svett och möda odlat jorden åt efterkommande, borde det vara

Ang.
kompensation
i nyodlingar
för jord, som
upplåtes eller
användes för
annat ändamål än
jordbruk.
(Forts.)

Ang.
kompensation
i nyodlingar
för jord, som
upplåtes eller
användes för
annat ändamål än
jordbruk.
(Forts.)

klart att den ej finge förfaras utan att sätta lika mycket istället. Förenämnda industriman ansåg, att om det bleve en sådan fond, skulle industrin ej draga sig för att betala till fonden, ty om industrin skall kunna leva, måste även arbetarne ha att leva av. Ofta måste industrin skaffa mjölk från långt avlägset håll, och detta kostar mycket mera än att betala några tusen kronor årligen till en nyodlingsfond. Sedan odlingen fortgått några år, skulle det väl bliva något värde i odlingarna, så att fonden även finge inkomster. Huvudsaken är, att det bleve början och organisation. Skulle i något fall ersättningen bli betungande, kan den ju fördelas på flera år. Här borde alla kunna mötas med ett krav på, att den odlade jorden ej får förfaras utan vederlag.

På grund av vad jag anfört, får jag, herr greve och talman, yrka bifall till min motion.

Efter det överläggningen förklarats härmed slutad, yttrade herr talmannen, att rörande nu ifrågavarande utlåtande endast yrkats att den i ämnet väckta motionen skulle bifallas.

Sedermera gjordes propositioner, först på bifall till vad utskottet i utlåtandet hemställt samt vidare på bifall till den i ämnet väckta motionen; och förklarades den förra propositionen, vilken upprepades, vara med övervägande ja besvarad.

Vid förnyad föredragning av andra lagutskottets utlåtande nr 6, i anledning av väckt motion om skrivelse till Kungl. Maj:t angående kommunernas frigörande från fjärdingsmansbestyret, bifölls vad utskottet i detta utlåtande hemställt.

Anmäldes och bordlades

statsutskottets utlåtanden och memorial:

nr 2 A, angående regleringen av utgifterna under riksstatens för år 1921 andra huvudtitel, innefattande anslagen till justitiedepartementet;

nr 2 B, angående regleringen av utgifterna under tilläggsstatens för år 1920 andra huvudtitel, innefattande anslagen till justitiedepartementet; och

nr 19, i anledning av kamrarnas återremiss av statsutskottets utlåtande nr 15, angående Kungl. Maj:ts i statsverkspropositionen under punkt 28 av sjätte huvudtiteln gjorda framställning om anvisande av medel för utförande av om- och påbyggnadsarbeten å de i kvartaret Grönlandet norra i Stockholm uppförda byggnaderna;

bevillningsutskottets betänkande nr 2, i anledning av dels Kungl. Maj:ts proposition med förslag till förordning om särskilda avdrag

vid 1920 års taxering till beviljning för inkomst, dels ock i ämnet väckta motioner; samt

första kammarens andra tillfälliga utskotts utlåtanden:

nr 1, i anledning av väckt motion angående skrivelse till Konungen med begäran om utredning rörande poststationsföreståndarnas anställnings- och avlöningsförhållanden m. m.;

nr 2, i anledning av väckt motion om vidtagande av åtgärder i syfte att fördela uppbörderna av utskylderna å kronodebetsedeln i två terminer;

nr 3, i anledning av väckt motion om hänsynstagande till automobiltrafikens utveckling vid pågående revision av byggnadsstadgan för rikets städer;

nr 4, i anledning av väckt motion om åvägabringande av utredning och förslag rörande en mer rationell och givande skötsel av fisket i Sveriges insjöar och östra skärgård;

nr 5, i anledning av väckt motion angående skrivelse till Konungen i fråga om åvägabringande av en statistisk undersökning angående motboksinnhavarnas fördelning efter kön m. m.; och

nr 6, i anledning av väckt motion angående skrivelse till Konungen med begäran om utredning och förslag om understöd från brandaktiebolagen till förmån för i synnerhet landsbygdens eldsläckningsväsen.

Anmälades och godkändes bevillningsutskottets förslag till riksdagens skrivelse nr 17, till Konungen i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till förordning om ändrad lydelse av 5 §, 25 § 2 mom., 32 § 1 mom. samt 35 § i förordningen den 7 augusti 1907 angående tillverkning och beskattning av maldrycker.

Efter föredragning av Kungl. Maj:ts denna dag avlämnade propositioner, hänvisades dessa, nr 68, 69 och 71 till statsutskottet samt nr 85 till konstitutionsutskottet.

Justerades protokollsutdrag för denna dag, varefter kammarens sammanträde avslutades kl. 1,59 e. m.

In fidem
A. v. Krusenstjerna.

Tisdagen den 17 februari.

Kammaren sammanträdde kl. 3 e. m.; och dess förhandlingar leddes av herr vice talmannen.

Hans excellens herr ministern för utrikes ärendena *Hellner* avlämnade Kungl. Maj:ts propositioner:

nr 67, angående bemyndigande för Kungl. Maj:t att vid verkställande av utav riksdagen medgivet fastighetsbyte med danska staten lämna annat än ursprungligen avsett vederlag m. m.;

nr 76, angående pension åt schaktmästaren E. A. E. Åkerblom;

nr 77, angående pension åt sömmerskan, daglönaren Maria Charlotta Håkansson;

nr 78, angående ersättning till korpralen F. E. Axelsson i anledning av kroppsskada, ådragen under militärtjänstgöring;

nr 79, angående ersättning till korpralen E. K. Karlssons änka och minderåriga barn;

nr 80, angående understöd åt värnpliktige K. O. Ulinder;

nr 81, angående pension åt avlidne månadslönaren C. O. Widmarks föräldrar bokbindaren Carl Gustaf Widmark och hans hustru Anna Ester Widmark, född Sparring;

nr 86, angående anslag till svenska röda korsets utländska hjälpsamhet;

nr 90, angående Sveriges anslutning till nationernas förbund; samt

nr 93, med förslag till lag om ändrad lydelse av 4 § 3 mom. samt 7 och 11 §§ i förordningen den 16 maj 1884 angående patent.

Ordet lämnades till herr *Clason*, som anförde: Herr talman! Jag ber få föreslå, att kammaren för sin del ville besluta, att ett särskilt utskott, bestående av 24 medlemmar, 12 från vardera kammaren, skall tillsättas för behandling av ej mindre Kungl. Maj:ts proposition angående Sveriges anslutning till nationernas förbund än även de ytterligare framställningar, som kunna komma att av Kungl. Maj:t eller

onskilda motioner göras i detta ämne eller andra i omedelbart sammanhang därmed stående frågor, och att inbjuda andra kammaren att i detta beslut förena sig med första kammaren.

Vidare ber jag få föreslå, att, för den händelse ett särskilt utskott kommer att tillsättas, första kammaren beslutar utse 12 suppleanter i detsamma.

Vad herr Clason sålunda hemställt bifölls.

Protokollsutdrag i ämnet justerades och avsändes till andra kammaren.

Upplästes följande inkomna läkarintyg:

Riksdagsman *Joh. Carlsson* är på grund av sjukdom (influensa) absolut förhindrad för närvarande och under ytterligare några dagar beivsta riksdagen och sammanträden, vilket intygas på heder och samvete.

Stockholm den 16 februari 1920.

J. Billström,
med. dr.

Föredrogos, men bordlades ånyo på grund av flera ledamöters begäran statsutskottets utlåtanden och memorial nr 2 A, 2 B och 19, bevillningsutskottets betänkande nr 2 samt första kammarens andra tillfälliga utskotts utlåtanden nr 1—6.

Herr statsrådet *Thorsson* avlämnade Kungl. Maj:ts proposition nr 95, med förslag till kungörelse med allmänna grunder för dyrtidstillägg åt befattningshavare i statens tjänst m. m.

Efter föredragning av de denna dag avlämnade kungl. propositionerna hänvisades av dessa, nr 67 och 86 till statsutskottet, nr 76—81 till bankoutskottet samt nr 93 till behandling av lagutskott, varjämte propositionerna nr 90 och 95 på begäran bordlades.

Justerades protokollsutdrag för denna dag samt protokollen för den 10, 11 och 13 innevarande månad.

Sedan från andra kammaren ankommit meddelande, att nämnda kammare förenat sig med första kammaren i dess beslut om tillsättande av ett särskilt utskott för behandling av Kungl. Maj:ts proposition nr 90, angående Sveriges anslutning till nationernas förbund,

m. m., hemställde herr vice talmannen, det första kammaren ville besluta att vid sammanträde nästkommande torsdag företaga val av ledamöter och suppleanter i sagda utskott.

Denna hemställan bifölls.

Kammarens sammanträde avslutades kl. 3,16 e. m.

In fidem
A. v. Krusenstjerna.
